

JOŽA HORVAT
HR-10000 Zagreb
joza.horvat.mx@gmail.com

ONOMASTIČKA TERMINOLOGIJA USMJERENA NA TVORBU IMENA: OD POLAZNE JEDINICE DO IMENA BEZ IKAKVIH FORMALNIH PREINAKA

Imena jednaka polaznim jedinicama na izraznom planu (tj. nastala bez ikakvih formalnih preinaka) u ovom se radu proučavaju iz terminološko-onomastičke i tvorbeno perspektive. Uspoređuju se pristupi različitih autora, a pritom se upozorava na terminološku neujednačenost u literaturi. Naglašava se nužnost razlikovanja imenske tvorbe od neimenske tvorbe. Preispitivanjem dosad korištenih termina i njihovih definicija potvrđuje se prikladnost dijela terminā te ustanovljuje potreba za novim terminima koji bi trebali preciznije opisati različite pojave (tvorbeno načine) i tako omogućiti isticanje nijansi među njihovim definicijama. Mnogobrojni primjeri iz različitih imenskih kategorija dokazuju plodnost tvorbenih načina temeljenih na izostanku formalnih preinaka u tvorbi imēna te argumentiraju primjenjivost predložene terminologije u onomastici općenito.

1. Uvod

U sustavu svakoga jezika imēna čine poseban sloj. Imenski fond nekoga jezika obuhvaća imena nastala nekim tipom imenske tvorbe od već postojećih jedinica istoga sustava (imena ili neimena) te imena posuđena iz drugih jezika.¹ Ti su procesi (i tvorba i posuđivanje) svojstveni svim razdobljima razvoja hrvatskoga jezika.

Budući da imenska tvorba nije sustavno opisana, zbog malobrojnosti radova u kojima se ona proučava suočavamo se s metodološkim problemima (pristupi se ponajprije razlikuju ovisno o tom percipiraju li autori razliku između imenske

¹ I za imena vrijedi ono na što nas upozoravaju Tafra i Košutar (2009: 105): »Treba razlikovati što je nastalo gramatičkim i semantičkim procesima u hrvatskom jeziku, a što je posuđeno već kao „gotov proizvod” ili što je prema stranomu modelu preslikano u hrvatski.«

i neimenske tvorbe) te terminološkim problemima (nerazvijenošću terminologije², odnosno terminološkom neujednačenošću, terminološkom sinonimijom itd.³).

2. Ciljevi

Imenska tvorba poprilično je kompleksno područje. Zbog toga smo suzili fokus istraživanja – kako naslov sugerira, pozornost usmjeravamo na procese tvorbe imenā u kojima nije došlo ni do kakve formalne preinake između polazne i novonastale jedinice – tvorenice. Uvidom u skup polaznih jedinica ustanovljujemo od kojih sve jedinica (bez obzira na to imaju li status imena ili nemaju te bez obzira na broj njihovih sastavnica) mogu nastati imena.

Cilj je istraživanja: 1) kritički preispitati prikladnost terminā koji su upotrijebljeni u literaturi (posebice onomastičkoj) i njihovih definicija; 2) argumentirati upotrebu različitih termina pri preciznu opisu ili klasifikaciji određenih primjera imena (naročito zbog toga što se mnogi autori koriste neprikladnom terminologijom i klasifikacijom, ne osvrćući se kritički na njih); 3) doprinijeti usustavljivanju i ujednačivanju hrvatske onomastičke, a i jezikoslovne terminologije općenito; 4) upozoriti na eventualne nepodudarnosti hrvatske onomastičke terminologije s međunarodnom onomastičkom terminologijom⁴.

3. Metodologija

Teorijska koncepcija istraživanja zahtijevala je da analiziramo kako različiti autori pristupaju opisu procesā tvorbe imenā u kojima nije došlo ni do kakve formalne preinake između polazne i novonastale jedinice. Termine smo izdvojili iz onomastičkih terminoloških priručnika koji sadržavaju i hrvatske termine te iz onomastičkih radova hrvatskih jezikoslovaca.⁵

Promatrajući problematiku usporedno iz nekoliko perspektiva – tvorbene, onomastičke i terminološke, u analizi prikupljenih termina i njihovih definicija inzistiramo na načelima uvriježenima u tim disciplinama: 1) promatranju samo

² U hrvatskoj onomastici terminološki radovi uglavnom su bili fokusirani na termine kojima se nazivaju pojedine imenske kategorije, dok se terminima vezanima uz tvorbu imenā nije posvećivala osobita pozornost.

³ Više o toj problematici vidi npr. u Horvat (2018a: 16), Čilaš Šimpraga i Frančić (2019), Čilaš Šimpraga (2019b: 39–41).

⁴ Čilaš Šimpraga i Frančić (2019: 31) upozoravaju: »Ne dovodeći u pitanje potrebu za internacionalnom onomastičkom terminologijom, ističemo da pri opisu hrvatske onimije valja njegovati vlastitu (tradicionalnu) terminologiju.«

⁵ Radom bi bilo nemoguće dati potpun pregled upotrebe terminā (tj. svih autora koji se služe određenim terminom i svih radova u kojima ih spominju), stoga stanje prikazujemo ilustrativno, a posebnu pozornost obraćamo na upotrebu terminā među onomastičarima s obzirom na to da su termini koje proučavamo ponajprije dijelom njihova metajezika.

posljednjega tvorbenoga načina, 2) razlikovanju imenske tvorbe od neimenske tvorbe, odnosno tvorbe u općem jeziku⁶, 3) izbjegavanju sinonimije i polisemije u terminologiji, 4) potrebi prilagođavanja klasifikacije građi (eventualno i potrebi za oblikovanjem novih termina radi preciznoga opisivanja pojave), a ne građe klasifikaciji.

Kad smo istraživanjem utvrdili da određeni termin različiti autori različito definiraju ili da mu na različite načine određuju opseg, na to smo upozorili izdvajajući pritom konkretne primjere kad ih je god autor naveo (i upravo onako kako ih je autor naveo).

Utvrđujući razlike među definicijama i opsezima terminā, kritički se osvrćemo na njih. Na temelju argumenata o prikladnosti ili nedostatcima određenih termina i njihovih opsega zatim predlažemo termine koji bi trebali preciznije opisati različite pojave (tvorbene načine), posebno ističući nijanse među njima.

Zastupajući stajalište da su oprimjerenja u terminologiji izrazito važna⁷ jer upućuju na konkretnu pojavu i omogućuju jasno uočavanje razlika i nijansi (ako je to nužno), u radu donosimo i mnogobrojne primjere iz različitih imenskih kategorija koji ilustriraju različite tvorbene načine za koje predlažemo različite termine. Oni dokazuju plodnost određenoga tvorbenoga načina u tvorbi imenā te ilustriraju primjenjivost predložene terminologije u onomastici općenito.

4. Rasprava

Usmjerivši fokus isključivo na imena nastala nekim tipom imenske tvorbe od već postojećih jedinica istoga sustava (imena ili neimena), u pristupu imenskoj tvorbi oslanjamo se na analogiju prema terminološkoj tvorbi, koju su opisale Mihaljević i Ramadanović (2006). Ako »[t]erminološka tvorba jest tvorba, ali, za razliku od tvorbe u općemu jeziku, rezultati su te tvorbe nazivi, a ne riječi općega jezika« (Mihaljević i Ramadanović 2006: 194), onda je i »[s]vako ime nastalo nekim tvorbenim načinom, dakle imenska tvorba također je tvorba, samo su njezini rezultati imena, a ne riječi općega jezika« (Horvat 2018a: 16). Za opis imenske tvorbe relevantno je osvijestiti da tvorba riječi ne podrazumijeva samo gramatičke,

⁶ Nažalost, to nije uzeto u obzir ni u mnogim radovima onomastičara. Ističemo stoga: pri procjavanju imenske tvorbe nije relevantno kojim je tvorbenim načinom nastala polazna jedinica. Primjerice, toponim *Rakitje* nastao je onimizacijom od opće imenice *rakitje*, a opća imenica *rakitje* sufiksalsnom tvorbom (*rakit-* + *-je*); toponim *Senokôša* nastao je onimizacijom od opće imenice *senokôša*, a opća imenica *senokôša* složeno-sufiksalsnom tvorbom (*sen-o-kos-ja*) itd.

⁷ U poznatim onomastičkim terminološkim priručnicima (v. *Osnoven sistem*; Podošskaja 1978) oprimjerenja se uglavnom navode. U recentnim onomastičko-terminološkim radovima također se ističe potreba za sustavnim navođenjem oprimjerenja, v. npr. Čilaš Šimpraga (2019b), Čilaš Šimpraga i Frančić (2019: 40–41), Horvat (2019: 116–117; 2020: 97–98). U oprimjerenjima termina koji se tiču tvorbe riječi, pa i imenske tvorbe, svakako je važno navesti cjeloviti izvod.

nego i semantičke tvorbenne procese (v. npr. Tafra i Košutar 2009: 88, 93, 101; Runjaić i Štebih Golub 2021).

Imena nastala od jedinica istoga sustava moguće je podijeliti prema kriteriju strukture u dvije velike skupine: 1) jednorječna imena i 2) višerječna imena (v. Horvat 2018a). Moguća je i preciznija klasifikacija: jednorječni primjeri razvrstavaju se prema tvorbenim načinima kojima su nastali, a višerječni primjeri klasificiraju se i prema kriteriju načina kojim su nastali (tvorbeni kriterij), ali i prema kombinacijama vrsta riječi kojima sastavnice takvih višerječnih imena pripadaju (strukturni kriterij). Takvom klasifikacijom uočavamo da su istim tvorbenim načinima (npr. onimizacijom, transonimizacijom, elipsom itd.) mogli nastati i jednorječni i višerječni primjeri (v. Horvat 2018a: 17).

Imena su bez ikakvih formalnih preinaka na planu izraza mogla nastati od različitih polaznih jedinica:

- od polaznih jedinica koje imaju status imena i od polaznih jedinica koje nemaju status imena
 - od polaznih jedinica koje pripadaju istoj ili različitoj imenskoj kategoriji (ako polazne jedinice imaju status imena)
- od jednorječnih i od višerječnih polaznih jedinica
- od različitih vrsta riječi.

4.1. Pregled termina koji se odnose na tvorbenne načine kojima od polaznih jedinica nastaju nova imena bez formalnih preinaka

S obzirom na heterogenost polaznih jedinica prikazanu u uvodu 4. poglavlja, nastojat ćemo utvrditi nazivaju li jezikoslovci⁸ procese nastanka imena od različitih polaznih jedinica bez formalnih preinaka različitim terminima te ćemo se kritički osvrnuti na njih.

4.1.1. ONIMIZACIJA

I) Međunarodni onomastički terminološki priručnici

Termin *onimizacija* uvršten je u dva međunarodna onomastička terminološka priručnika.

U priručniku *Osnoven sistem*⁹ onimizacija se definira kao proces kojim jedinica bez statusa imena (riječ (imenica, pridjev, glagol, usklik i sl.) ili višerječni izraz

⁸ Autore u skupine uvrštavamo abecednim redom (ponajprije zbog činjenice da mnogo autora u većem broju radova iz svojega opusa upotrebljava proučavane termine). Eventualno uvrštavanje istoga autora u različite skupine uvjetovano je promjenama interpretacija u različitim radovima.

⁹ U izvorniku: »Премин на апелативен збор или spoj од зборови (именски, придавски, глаголски, извичен итн.) во сопствено име само со промена на функцијата (значи, не по пат на деривација, композиција итн.)« (*Osnoven sistem* 1983: 135).

promjenom svoje funkcije (pri čem ne dolazi do izvođenja, slaganja i sl.)¹⁰ postaje ime. Oprimjerena je izvodima¹¹ iz četiriju jezika:

češ. *písek* (apelativ) → *Písek* (toponim); *řach* (uzvik) → *Řach* (prezime)

rus. *мост* (apelativ) → *Мосты* (toponim); *горький* (apelativ) → *Горький* (pseudonim) → „М. Горький” (zrakoplov)

mak. *дрен* (apelativ) → *Дрен* (toponim) → *Дрен* (pseudonim)

njem. *Schneider* (apelativ) → *Schneider* (antroponim).

Uspoređujući definiciju i oprimjerenja, uočavamo da češka i njemačka oprimjerenja udovoljavaju uvjetima navedenima u definiciji, dok su ruska i makedonska oprimjerenja više-manje problematična. I ruska i makedonska oprimjerenja u izvodima sadržavaju tri člana, što je u analizi tvorbe (pa i tvorbe imena) neopravdano s obzirom na to da je relevantan samo posljednji tvorbeni način. Prema definiciji, onimizaciju ilustrira izvod mak. *дрен* (apelativ) → *Дрен* (toponim), dok *Дрен* (toponim) → *Дрен* (pseudonim) ne prikazuje onimizaciju jer je jedno ime nastalo od drugoga imena. Nadalje: ako definicija onimizacije zahtijeva samo promjenu funkcije, odnosno izostanak promjena na izraznom planu, onda je u prvom ruskom oprimjerenju trebalo navesti da je toponim *Мосты* nastao od N mn. opće imenice *мост*. U drugom oprimjerenju onimizaciju prema definiciji ilustrira izvod *горький* (apelativ) → *Горький* (pseudonim), s tim da se *горький* ne bi smio definirati kao apelativ.¹² Drugi dio tročlanoga izvoda (*Горький* (pseudonim) → „М. Горький” (zrakoplov)) ne može biti oprimjerenje za onimizaciju jer je jedno ime nastalo od drugoga imena (a ne od neimena), a nije ispunjen ni uvjet podudarnosti na izraznom planu.

U ICOS-ovu terminološkom pojmovniku¹³ onimizacija se definira kao proces kojim jedinica (riječ (imenica, pridjev, glagol, usklik i sl.) ili višerječni izraz) promjenom svoje funkcije postaje ime. Ta se definicija podudara s onom iznesenom u *Osnovnom sistemu*, no iz ICOS-ove definicije nije jasno smije li polazna jedinica imati status imena. Također, zamjeriti se može što nije eksplicitno navedeno

¹⁰ Eksplicitno navođenje toga uvjeta odražava određen pomak u percepciji onimizacije u odnosu na definicije navedene u nekim starijim radovima. Primjerice, Podolskaja (1978: 95–96) onimizaciju definira kao ‘prijelaz imenice u ime i druge tvorenice od toga imena’ (npr. *роза* → osobno ime *Роза* → prezime *Розин, Розов*).

¹¹ Oprimjerenja su navedena kao u izvorniku. Jedine su preinake prijevodi kratica naziva jezika i prijevodi naziva kategorija kojoj određeni primjer pripada.

¹² U *Osnovnom sistemu* apelativ se definira kao **imenica** [istaknuo J. H.] koja, za razliku od imena, služi prvenstveno za označavanje pojma vrste (prema određenim općim značajkama). U izvorniku: »Именка која, за разлика од сопственото име, служи првенствено за именување на вид, поим според определени општи признаци; во конкретните случаи може да се однесува и на одделно лице« (*Osnoven sistem* 1983: 134). Oprimjerenje uz taj termin u *Osnovnom sistemu* nije doneseno.

¹³ U izvorniku: »Onymisation = transfer of a linguistic unit (including common nouns, adjectives, verbs, interjections, phrases etc.) to the class of proper names.«

podrazumijeva li promjena funkcije izostanak formalnih promjena. Uz definiciju nažalost nije doneseno oprimgjerenje.

II) Radovi hrvatskih autora

U radovima hrvatskih autora nailazimo na nekoliko različitih interpretacija onimizacije. U nastavku ih razvrstavamo u nekoliko skupina.

a) *onimizacija = neime (riječ bez obzira na morfološku vrstu) bez promjena na planu izraza* ➤ *ime*

Dio autora onimizaciju poima uglavnom u skladu s definicijama navedenim u spomenutim međunarodnim terminološkim priručnicima. Smatraju je procesom kojim jedinica bez statusa imena (riječ, bez obzira na morfološku vrstu) promjenom svoje funkcije (dakle, bez promjena na izraznom planu) postaje ime. Višerječna imena (ako se u građi uopće pojavljuju) ti autori obično ne analiziraju prema tvorbenom, nego samo prema strukturnom kriteriju, pa se pri definiranju ne spominje zahvaća li onimizacija i višerječne izraze bez statusa imena.

U tu skupinu autora ubrajaju se:

◆ Ankica Čilaš Šimpraga – na temelju opisā (npr. »onimizaciju uzvika ili poštalice«, »onimizacijom temeljnih oblika apelativa«) i mnogobrojnih primjera u klasifikacijama građe:

zoonimi *Car, Čilāš, Gavran, Sūltān, Jagoda, Kmica, Riba* nastali su bez formalnih preinaka od općih imenica, a *Cfni, Mřki, Gařarda, Garava, Pīsana* od pridjeva

Više v. u Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga (2008: 43, 45, 53–54), Čilaš Šimpraga (2007: 47; 2011: 29, 36), Čilaš Šimpraga i Horvat (2014: 66–67).

◆ Anđela Frančić – na temelju jasne definicije (npr. »prijelaz iz kategorije apelativa u kategoriju imena«, u kojoj se terminom *apelativ* referira na neime općenito, tj. bilo koju vrstu riječi) i/ili iz obilja primjera u klasifikaciji:

debeli → *Debeli* (osobni nadimak), *draga* → *Draga* (osobno ime), *višnja* → *Višnja* (osobno ime), prezimena *Halas, Lisica, Sitar, Sokač, Zlatar* i sl. nastala su bez formalnih preinaka od apelativa, ojkonimi *Celine, Marof, Prelog, Prekopa, Preseka* i sl. nastali su bez formalnih preinaka od apelativa itd.

Više v. u Frančić (2000: 48; 2002: 54; 2003: 377; 2007a: 86; 2007b: 151; 2015a; 2015b: 235; 2015c: 76; 2016: 49; 2019a: 70).

◆ Joža Horvat – na temelju klasifikacije zoonimā:

od imenica bez formalnih preinaka nastali su npr. zoonimi *Alat, Bećar, Dorat, Gjogat, Jelen, Labud, Žar*, a od pridjeva zoonimi *Capasti, Ćori, Hitri, Lisasti, Pěgavi, Putonogi, Vran* itd.

Više v. u Čilaš Šimpraga i Horvat (2014), Horvat (2016: 49–50).

◆ Dubravka Ivšić Majić – na temelju analize:

»U ovu kategoriju ulaze muška imena Biser, Neven i Vuk, imena Braco, Seka, nastala onimizacijom hipokorističnih imenica, [...], ženska imena nastala onimizacijom

imenica koje znače voće ili cvijeće (Dunja, Đurđica, Ivančica, [...], Ruža, Višnja) te ženska imena nastala onimizacijom pridjeva: [...] Dobra, Draga, Jasna, Mila, Mirna, Vesela, Živa.«)

Više v. u Ivšić Majić (2018: 20–21).

◆ Ivana Nežić – na temelju mnogobrojnih primjera u klasifikacijama:

osobni nadimci nastali su od općih imenica (npr. *Grdeljin*, *Kanarin*, *Mácić*, *Muskardin*, *Ròšpo*, *Škrpòc*, *Štúrlo*) i pridjeva (npr. *Mřki*)

Više v. u Nežić (2019a).

b) onimizacija = opća imenica *bez promjena na planu izraza* ➤ ime

Dio autora smatra da onimizacija ima uži opseg. Smatraju je procesom kojim jedinica bez statusa imena – isključivo opća imenica – bez promjena na izraznom planu postaje ime. Za tvorbeni način kojim imena nastaju od drugih vrsta riječi koriste se drugim terminima, na što upućujemo.

U tu skupinu autora ubrajaju se:

◆ Ankica Čilaš Šimpraga – na temelju lučenja onimizacije od tranonimizacije i konverzije te opisā i primjerā:

mĹnār → *MĹnār* (izdvaja se kao primjer onimizacije, koja se s tranonimizacijom smatra tipom asufiksne tvorbe prezimena)

Prijelaz drugih vrsta riječi u ime naziva supstantivizacijom (v. više u poglavlju 4.1.4.).

Više v. u Čilaš Šimpraga (2006: 95, 100, 145).

◆ Katarina Lozić Knezović – na temelju primjera uvrštenih u klasifikaciju, unatoč izostanku eksplicitne definicije:

toponimi *Fregāda*, *Hūmāc*, *Krečāna*, *Potòk*, *Sòhe*, *Vřilo* itd. nastali su bez formalnih preinaka od općih imenica

U klasifikaciji jednorječne toponime koji su izrazom identični pridjevima ili brojevima interpretira kao rezultat elipse (v. više u poglavlju 4.1.4. ili u Horvat 2018a).

Više v. u Lozić Knezović (2018).

◆ Antonia Luketin-Alfirević – na temelju eksplicitnih definicija i opisa (npr. »prelazak apelativa u onime«, pri čem je funkcija označavanja zamijenjena funkcijom imenovanja; apelativ (koji može biti i neizveden i izveden i složenica itd.) »u neizmijenjenom [se] obliku poimeničuje«, pa nastaju homofoni, likovi jednake fonemske postave):

od jednakih općih imenica nastala su stara osobna imena *Jablan*, *Loza*, *Ljiljan*, *Vrh*, prezimena *Ban*, *Kovač*, *Mornar*, imena jedrenjaka *Leone*, *Girasole*, *Glas*, *Soko* itd.

Prijelaz drugih vrsta riječi u ime naziva onimizacijom i konverzijom (v. više u poglavlju 4.1.5.).

Više v. u Luketin-Alfirević (2015: 29, 68–69, 79–80, 86, 96) te Luketin-Alfirević i Rogošić (2011: 98).

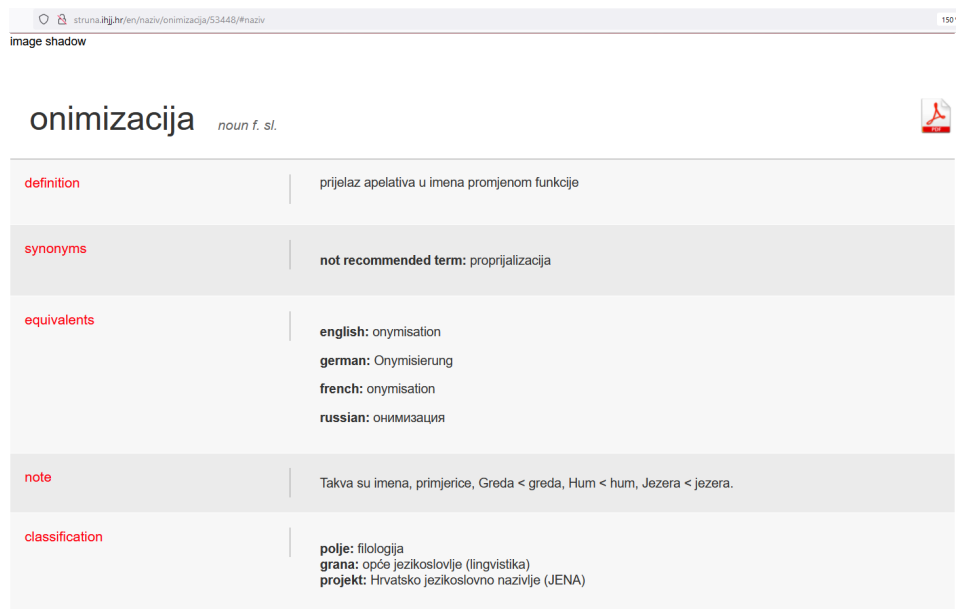
◆ Branka Tafra – na temelju klasifikacije primjera (unatoč izostanku eksplisicne definicije):

dunja → *Dunja*, *višnja* → *Višnja*

Prijelaz drugih vrsta riječi u ime naziva onimizacijom i konverzijom (v. više u poglavlju 4.1.5.), a prijelaz višerječnih izraza u istoizrazna imena naziva leksikalizacijom (v. više u poglavlju 4.1.13.).

Više v. u Tafra i Košutar (2009), Tafra (2005; 2012; 2016a; 2016b).

◆ internetski terminološki portal *Struna* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje¹⁴, gdje se *onimizacija* definira kao »prijelaz apelativa u imena promjenom funkcije«, a oprimjeruje: »Greda < greda, Hum < hum, Jezera < jezera«. Prema definiciji i navedenim primjerima, podrazumijeva izostanak formalnih preinaka, a zahvaća samo opće imenice. Prijelaz drugih vrsta riječi ili višerječnih izraza u ime (ali ne samo njih) naziva se *x-izacija* (više v. u poglavlju 4.1.9.).

The screenshot shows the Struna portal interface. At the top, there is a search bar with the URL 'struna.ihj.hr/en/naziv/onimizacija/53448/#naziv' and a page number '150'. Below the search bar, the word 'onimizacija' is displayed in a large font, followed by 'noun f. sl.'. To the right of the word is a PDF icon. Below this, there is a table with several rows, each representing a different aspect of the term: 'definition', 'synonyms', 'equivalents', 'note', and 'classification'. Each row has a red label on the left and the corresponding text on the right.

definition	prijelaz apelativa u imena promjenom funkcije
synonyms	not recommended term: proprijalizacija
equivalents	english: onymisation german: Onymisierung french: onymisation russian: онимизация
note	Takva su imena, primjerice, Greda < greda, Hum < hum, Jezera < jezera.
classification	polje: filologija grana: opće jezikoslovlje (lingvistika) projekt: Hrvatsko jezikoslovno nazivlje (JENA)

Slika 1. Obrada *onimizacije* u *Struni*

¹⁴ U sklopu projekta *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – JENA* onomastičke termine obrađivali su Ankica Čilaš Šimpraga i Domagoj Vidović. Obradeni termini trebali bi biti dostupni na internet-skom terminološkom portalu *Struna* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. U vrijeme istraživanja (od ožujka do kolovoza 2022.) pretraživanje onomastičkih termina na sučelju na hrvatskom jeziku (<http://struna.ihj.hr/>) nije davalo rezultate, no na sučelju na engleskom jeziku (<http://struna.ihj.hr/en/>) rezultati su dostupni. S obzirom na to da to vrelo nije dostupno u otisnutu obliku, donosimo snimke zaslona.

c) *onimizacija* = *opća imenica ili neimenski višerječni izraz bez promjena na planu izraza* ➤ *ime*

U dijelu proučenih radova onimizacija je definirana ili percipirana kao semantički tvorbeni način kojim od opće imenice ili neimenskoga višerječnoga izraza bez promjena na izraznom planu nastaje ime.

U tu skupinu autora ubrajaju se:

◆ Joža Horvat – na temelju eksplicitne definicije i klasifikacije primjera:

zoonimi *Bludnica, Buza, Čizma, Křpa, Lisa, Pramenka* nastali su onimizacijom od homofonskih apelativa

Prijelaz drugih vrsta riječi u ime naziva onimizacijom i konverzijom (v. više u poglavlju 4.1.5.).

Više v. u Horvat (2019: 85, 90, 93, 96, 116–122; 2020: 87, 96–97).

◆ Ivana Nežić – na temelju eksplicitne definicije i klasifikacije primjera (sukladno interpretaciji J. Horvata (2018b)):

onimizacija zahvaća opće imenice i višerječne izraze (npr. *Berdo, Korona, Kuk, Ograda, Zardin; Brajde, Doli, Sinokoše, Vrutki; Gerdi breg, Plovanova leha, Srednji del; Na Brege, Pod Dražicu* itd.)

Nastanak imena od drugih jednorječnih neimenskih polaznih jedinica (pridjeva i sl.) naziva se onimizacijom i konverzijom (v. više u poglavlju 4.1.5.).

Više v. u Nežić (2019b).

d) *šire tumačenje onimizacije*

◆ Dunja Brozović Rončević spominje *onimizaciju*, no ne definira ju eksplicitno. Iz rečenica koje sadržavaju taj termin moguće je iščitati jedino prilično široko poimanje toga termina, npr.

»Hidronimi nastali onimizacijom vodnih imenica dijele se na jednočlane i složene hidronime, odnosno jednostavne hidronime, izvedenice, sraslice i hidronimijske sintagme:

A. jednočlani hidronimi

a. bezafiksni hidronimi likom identični vodnim imenicama

(*Bara, Brod, Blato, Jaruga, Lokva, Mlaka, Potok, Sopot, Strug, Zvir*);

b. hidronimi izvedeni od vodnih imenica s pomoću afikslnih dodataka dijele se nadalje u tri podskupine:

b.1. sufiksne izvedenice = osnova + dodatak:

(*Barčica, Glibočica, Potočina, Rječica, Jezerce, Rječina* itd.);

[...]

B. složenice/sraslice od kojih je jedan dio vodna imenica:

(*Dragovode, Dnovoda, Živobara*);

C. složena (višečlana) imena, hidronimijske sintagme:

a. posvojnost (*Baričev potok, Fratarska voda*);

b. osobine, svojstva (*Bistra reka, Crna voda, Vela reka, Zeleni vir*)...«

»Ipak, takav je tip jednočlanih hidronima koji su likom jednaki vodnim apelativima, manje učestao, jer je afiksarno izvođenje, osobito sufiksacija, jedan od najčešćih tvorbenih modela pri onimizaciji apelativa.«

»Zanimljivo je međutim uočiti da su pojedine osnove, naravno radi se o apelativima koji su i inače među frekventnijima u hidronimiji, iznimno plodne u tvorbi afiksarnih izvedenica pri onimizaciji. Na njima možemo pratiti gotovo sve mogućnosti prefiksalne i sufiksalne tvorbe, pa tako primjerice od vodne imenice *blato* bilježimo u hrvatskoj hidronimiji izvedenice: *Blata, Blaca, Blace*, [...], *Blatnik, Blatinja, Blatašće, Blatnica, Blatinjak, Blatuša*, potom *Zablato, Zablacé* i sl.«

Možda autorica pod onimizacijom razumijeva općenito nastanak imena? Više v. u Brozović Rončević (1997: 264, 267).

e) nesustavne interpretacije onimizacije ili interpretacije u kojima primjeri u većoj mjeri ne odgovaraju definicijama koje donose sami autori

Neki autori nesustavni su (u interpretaciji ili primjeni interpretacije u klasifikacijama) u istom djelu.

♦ Bernardica Domorad i Ana Mikić Čolić (2019: 95–108) istražuju onimizaciju i »eponimizaciju« (deonimizaciju ili apelativizaciju). Onimizaciju definiraju kao »proces prelaska opće imenice u vlastito ime, odnosno onim«. Premda je takva definicija uobičajena u mnogim onomastičkim priručnicima (i podrazumijeva izostanak promjena na izraznom planu), autorice ju u ostatku rada ne primjenjuju. Čini se da u većem dijelu rada onimizaciju percipiraju samo kao proces nastanka imena, koji se može oslanjati na različite tvorbeno načine. Na takav zaključak navodile bi, primjerice, tvrdnje:

»Tvorba stoljenica često podrazumijeva i eponimizaciju i onimizaciju.«

»Dakle, vidljivo je da je pri eponimizaciji navedenih primjera najčešći tvorbeni način sufiksarna tvorba, dok je pri onimizaciji dominantnija metafora. Pri onimizaciji u odabranim primjerima nije zastupljena sufiksarna tvorba, a pri eponimizaciji nijedan primjer nije nastao metaforom.«

Zbog svega navedenoga izostala je sustavnost i jasnoća u terminologiji.

♦ Propust je Jože Horvata (2018b) u ustanovljivanju kategorija klasifikacije. S obzirom na to da je kao uvjet za određenje onimizacije uzet i eksplicitno naveden izostanak formalnih preinaka u odnosu na polaznu jedinicu, nije bilo opravdano ustanovljivati dvije podskupine – »toponime nastale čistom onimizacijom« i »toponime nastale onimizacijom uz morfološke promjene«. Toponime »nastale onimizacijom uz morfološke promjene«, nastale od neimena jedino paradigmatskim promjenama (npr. promjenom gramatičkoga roda, promjenom gramatičkoga

broja itd.; poput *Blôce* (< *blôca*), *Pólcy* (< *pólce*), *Prêky* (< *prêk*), a ne pravim tvorbenim promjenama u smislu afiksalne tvorbe, opravdano je izdvojiti u zasebnu skupinu, ali zbog neispunjavanja uvjeta za određenje onimizacije pogrešno je bilo percipirati ih kao tip onimizacije.

♦ Petar Šimunović bio je autor hrvatskih istovrijednica termina u terminološkom priručniku *Osnoven sistem*, no unatoč tomu u monografiji *Uvod u hrvatsko imenoslovlje* primjećujemo nesustavnosti i nedosljednosti u upotrebi terminologije.¹⁵ Autorove interpretacije pojava koje proučavamo u ovom radu teško je razumjeti zbog nedosljednosti u definiranju¹⁶, terminološke sinonimije i terminološke polisemije. Primjerice, natuknicu *onimizacija* uvrstio je u poglavlje *Priručni rječnik hrvatskih onomastičkih termina* te ju je ondje definirao kao »prijetvorbu općega imena u vlastito ime«, a oprimjerio izvodom: *pivac* > *Pivac* > *Pivčević* (Šimunović 2009: 78). Oprimjerenju se može prigovoriti tročlanost izvoda jer tvorba riječi zahtijeva promatranje samo posljednjega tvorbenoga načina, a i neusklađenost s uvjetom iz definicije (tek izvod *pivac* > *Pivac* ispunjava uvjet naveden u definiciji, a izvod *Pivac* > *Pivčević* kao dio oprimjerenja jasno pokazuje da je jedno ime nastalo od drugoga imena). Na drugom mjestu »[č]in kojim se mijenja status apelativa u status vlastitog imena: *otočac* → *Otočac*, *klek* → *Klek*, *višnja* → *Višnja* (...); apelativ se promeće u drugu kategoriju leksema bez formalnih preoblika na planu izraza¹⁷« Šimunović (2009: 30) naziva sinonimnim terminima *proprijalizacija* ili *onimizacija*. Odmah u nastavku istu pojavu naziva *transonimizacijom* i *konverzijom*, a budući da njih na drugim mjestima u knjizi drugačije definira (ili im drugačije određuje opseg), stvorio je nepoželjnu terminološku polisemiju. Statistički gledano, većina definicija (ili opisa) i primjera upućuje na to da Šimunović u onimizaciji polaznom jedinicom smatra opću imenicu, a imena pridjevnoga postanja uglavnom interpretira kao rezultat elipse, tek jedanput u tom kontekstu spominje onimizaciju (Šimunović 2009: 36).

Više v. u poglavljima 4.1.2., 4.1.4. (ili Horvat 2018a), 4.1.7. ovoga rada.

♦ U bogatu opusu Domagoja Vidovića rijetko nalazimo termin *onimizacija*. U nekoliko njegovih radova o prezimenima (Vidović 2015: 370; 2016: 54) gdje ga upotrebljava nejasan je odnos toga termina i termina *transonimizacija*. Uočavamo terminološku sinonimiju u istom radu – rabe se dva različita termina (*onimizacija* i *transonimizacija*) za opis jednakoga procesa, prijelaza opće imenice u ime bez promjena na planu izraza:

¹⁵ Na neke terminološke nesustavnosti u toj monografiji upozoravaju Čilaš Šimpraga i Frančić (2019: 30).

¹⁶ Čak i u *Priručnom rječniku hrvatskih onomastičkih termina* izostaje jednaka definicija sinonimnih termina.

¹⁷ Izvod *Pivac* > *Pivčević* iz oprimjerenja onimizacije u priručnom rječniku ne odgovara ovom uvjetu.

»Vjerojatno je slično i s prezimenom Kukulj koje je moglo nastati transonimizacijom od nadimka nastalog **onimizacijom** od naziva za dio odjevnoga predmeta« ~

»4.1. Prezimana nastala **transonimizacijom**: 4.1.4. Prezimana nastala od apelativa koji označuje zanimanje: *Lòncār* [...]«

V. i poglavlje 4.1.7. ovoga rada.

◆ Ines Virč onimizaciju opisuje kao tvorbu »po modelu: apelativ + Ø afiks; [...] tako tvorena imena iz apelativnoga su prešla u onimijski korpus gdje vrše onomastičku funkciju«. Prikupljeni primjeri uvršteni u tu skupinu pri klasifikaciji (Virč 2012; 2018; Brozović Rončević i Virč 2015) uglavnom odgovaraju definiciji: npr. toponimi *Bàjēr*, *Bakùc*, *Dnìka*, *Grèblica*, *Pàjnoga*, *Štùmbel* nastali su, prema izvodima, od homofonskih apelativa. Međutim, među primjerima u toj skupini toponima pronalazimo i primjere koji ne ispunjavaju uvjete iz definicije, npr. one koji su nastali od drugih vrsta riječi (*Noùpak*, *Glàvna* itd.) ili one koji su nastali od istoizraznih imena (*Fadòn*, *Sibir*). S druge strane, u tu skupinu (ili podskupinu te skupine) nisu uvršteni toponimi množinskoga lika koji su nastali onimizacijom množinskih likova apelativa (*Dràgę*, *Gràbę*, *Ógrade*, *Tràtę* itd. – oni su uvršteni u skupinu toponima koji se pojavljuju u množinskom liku s drugim toponimima bez obzira na tvorbu). Usto, mnogi toponimi koje bi bilo opravdano uvrstiti među one nastale onimizacijom uvršteni su u skupinu nastalih drugim tvorbenim načinom, npr. *Boròvję*, *Brézję*, *Gradišćę*, *Vřbję* uvršteni su među toponime nastale sufiksalsnom tvorbom.

f) izrazito rijetka upotreba termina onimizacija

U dijelu proučenih onomastičkih radova (pa i onima koji sadržavaju tvorbenu analizu) termin *onimizacija* pojavljuje se prilično rijetko. Zbog toga nije moguće sa sigurnošću utvrditi što autorima tih radova znači termin *onimizacija* (npr. Bječanović 2007; Brgles 2018).

Kod dijela autora eksplicitna definicija onimizacije izostaje, a malobrojni primjeri upućuju na to da onimizacijom smatraju prijelaz opće imenice u ime bez ikakvih promjena na planu izraza (v. npr. Lasić 2017: 69, 85; Hranj 2020: 78).

III) Komentar

Uvidom u pregled interpretacija autorā uočavamo izrazitu raznolikost u percepciji termina *onimizacija* – što u opsegu (zahvaćenosti polaznih jedinica), što u izostanku/neizostanku formalnih preinaka.

Smatramo da je izvorna ideja onimizacije, predstavljena u *Osnovnom sistemu*, načelno dobra. Kako bi se uklopila u opću jezikoslovnu terminologiju, potrebno ju je bilo samo malo doraditi. Naime, ako prijelaz jedne vrste riječi u drugu u općem leksiku nazivamo konverzijom, onda to moramo primijeniti i pri promatranju tvorbe imena (imenica) od vrsta riječi koje nisu opće imenice, stoga bi u tim

slučajevima – uzimajući u obzir istovremenost pojava – bilo dobro govoriti o onimizaciji i (usporednoj) konverziji.

Ako su polazna neimenska jedinica i novo ime, nastalo bez formalnih preinaka, višerječni, ne govorimo o konverziji, nego samo o onimizaciji (jer ni polazna ni novonastala jedinica nisu imenice).

Važnim uvjetom za određenje onimizacije smatramo izostanak formalnih preinaka. Sukladno tomu, vjerujemo da nema smisla govoriti o onimizaciji u širem smislu (pri čem ona uz prijelaze bez formalnih preinaka podrazumijeva i afiksálnu tvorbu i sl.) jer bi se time zanemarile dosadašnje spoznaje o tvorbi riječi općenito i banalizirala imenska tvorba.

4.1.2. PROPRIJALIZACIJA

I) Međunarodni onomastički terminološki priručnici

Termin *proprijalizacija* uvršten je samo u jedan međunarodni onomastički terminološki priručnik – pojavljuje se u ICOS-ovu pojmovniku, dok nije dijelom *Osnovnoga sistema*.

U ICOS-ovu pojmovniku uza nj se ne donosi definicija, nego se upućuje na termin *onimizacija*. Dakle, između dvaju sinonima prednost se daje terminu *onimizacija*. Budući da se u hrvatskoj inačici toga pojmovnika (Čilaš Šimpraga 2019a) ne navode prijevodi definicija, nego se u stupcu s istovrijednicama na hrvatskom jeziku donose napomene o eventualnim nepodudaranjima definicija, napomene o slaboj istraženosti određene onimijske kategorije i sl., *onimizacija* se navodi kao sinonim terminima *proprijalizacija* i *deapelativizacija*, no nijedan se od tih termina ne označuje kao preporučeni/nepreporučeni.

II) Radovi hrvatskih autora

Hrvatski autori vrlo rijetko upotrebljavaju taj termin.

◆ Petar Šimunović (2009: 78) u terminološkom pojmovniku *onimizaciju* opisuje kao »prijetvorbu općeg imena u vlastito ime«, a *proprijalizaciju* kao »prijelaz opće imenice i drugih riječi u vlastito ime«. Na temelju navedenih definicija i nepovezivanja zasebno navedenih članaka, *proprijalizacija* se čini širom od onimizacije, no na drugom ih mjestu (v. Šimunović 2009: 35) rabi kao sinonime (usp. poglavlje 4.1.1.).

Termin *proprijalizacija* upotrebljava i u drugim radovima, no u njima ju ne definira eksplicitno, pa opseg možemo iščitavati jedino iz primjerā. Najčešće spominje *proprijalizaciju* apelativa (Šimunović 2005; 2013: 152, 162, 191), a rjeđe i drugih polaznih jedinica, npr. pridjeva:

»U kompleksu ranijih prilagodbi navodimo ime najjužnijeg puntarskog rta *Negrīt*, koje je nastalo *proprijalizacijom* deminutivnog pridjeva *nigrettu* "crnkast"« (Šimunović 2005: 89).

◆ Živko Bjelanović ne upotrebljava termin *proprijalizacija*, ali upotrebljava termin *proprijalizirani apelativ* (Bjelanović 2007: 18, 170, 203, 208, 209, 388; Bjelanović i Marasović-Alujević 2008: 25), koji je s njim usko povezan. Rezervirajući atribut *proprijalizirani* samo za apelative (nisu potvrđeni drugi višerječni termini s tom sastavnicom), upućuje na svoje određenje opsega proprijalizacije.

◆ Termin *proprijalizacija* pronašli smo i u jednom toponomastičkom radu Katarine Lozić Knezović i Marine Marasović-Alujević (2012: 137) – u jednom jedinom spomenu odnosi se na sufiksalsnu tvorbu kojom se od neimena dobiva ime: »Pôpovac je ime polja nastalo proprijalizacijom apelativa *pop*.«

III) Komentar

S obzirom na to da je ovaj termin slabo prihvaćen među hrvatskim onomastičarima (te da ga većina autora koji ga rabe upotrebljava kao sinonim drugomu terminu), ne preporučujemo njegovu upotrebu.

4.1.3. DEAPELATIVIZACIJA

I) Međunarodni onomastički terminološki priručnici

Termin *deapelativizacija* nije uvršten u proučene međunarodne onomastičke terminološke priručnike.

U hrvatskoj inačici ICOS-ova pojmovnika (Čilaš Šimpraga 2019a) kao istovrijednice engleskomu terminu *onymisation* navode se sinonimni termini *deapelativizacija*, *onimizacija* i *proprijalizacija*. Definicija se na hrvatskom jeziku ne navodi, a na engleskom je donesena uz termin *onymisation* (usp. poglavlje 4.1.1. ovoga rada).

II) Radovi hrvatskih autora

Hrvatski autori termin vrlo rijetko upotrebljavaju. Većina njih – npr. Grgić i Nikolić (2014: 78), Domorad i Mikić Čolić (2019: 96), Želinski (2021: 85) – spominje ga samo kao sinonim terminu *onimizacija* 'prijelaz opće imenice u ime'.

U svojoj interpretaciji onimizacije Frančić (2015) također spominje deapelativizaciju kao sinonim, no zapisavši taj termin u zagradi, naglasila je da je manje uvriježen u onomastičkoj upotrebi.

III) Komentar

S obzirom na slabu prihvaćenost među hrvatskim onomastičarima (te da ga većina autora koji ga rabe upotrebljava kao sinonim drugomu terminu), ne preporučujemo upotrebu ovoga termina.

4.1.4. KONVERZIJA

I) Međunarodni onomastički terminološki priručnici

Termin *konverzija* nije uvršten ni u jedan od dvaju proučenih međunarodnih onomastičkih terminoloških priručnika.

II) Radovi hrvatskih autora

U većini hrvatskih jezičnih neonomastičkih priručnika – npr. Barić i dr. (1997: 300–301), Tafra (1998: 355), Mihaljević i Ramadanović (2006: 205), Tafra i Košutar (2009: 91), Horvat i Perić Gavrančić (2011: 36), Marković (2012: 54, 81, 282), Frančić i Petrović (2013) itd., u kojima se obrađuje i tvorba riječi – redovito se navodi da su primjeri imena poput *Brzi, Mala, Bistra, Milna, Slano, Hrvatska, Španjolska, Irska* i sl. nastali konverzijom – od neimena koje nije opća imenica (i koje se često interpretira kao rezultat elipse polaznoga višerječnoga neimenskoga izraza) konverzijom je dobiveno ime, koje se u rječnicima i gramatikama redovito interpretira i obrađuje kao imenica, npr.

**hrvatska zemlja* → *hrvatska* → *Hrvatska*.

Takva interpretacija može se pronaći i u radovima onomastičarā. Primjerice:

◆ Ankica Čilaš Šimpraga (2006: 210) u klasifikaciji toponima prema tvorbenom kriteriju u zasebnu skupinu izdvaja toponime nastale supstantivizacijom¹⁸:

Dújmova, Lóvrino, Plískovo, Plöchovo, Šírokā, Tísnō.

Termin *konverzija* određeni dio autora onomastičkih radova upotrebljava s različitim značenjima.

Kod dijela autora primjećujemo interpretaciju prema kojoj konverzija podrazumijeva izostanak promjena na planu izraza, npr.:

◆ Živko Bjelanović (2007: 154, 175, 216, 221, 235, 269, 284, 293, 319, 331, 334, 358) *konverziju* poima kao prijelaz neimena ili imena u ime bez promjena na izraznom planu, što iščitavamo iz opisā i mnoštva primjera:

osobno ime *Jōka* → prezime *Jōka*; prezimena *Cikuša, Govoruša, Krivuša* i sl. nastala su od homofonskih osobnih nadimaka; »*Běg*, nadimak nastao konverzijom od apelativa, dakle neafiksna tvorenica« itd.

◆ Živko Bjelanović i Marina Marasović-Alujević (2008: 25, 30) govore o prezimenima nastalima konverzijom od nadimaka i osobnih imena, a primjeri upućuju na to da su nastala bez formalnih preinaka.

◆ Prema Mati Kapoviću (2006: 118–119, 129), *konverzijom* su nastali primjeri *Dóčić, Dúbrava, Písak, Rùpica* i sl. Budući da autor korektno inzistira na razlici između imenske i neimenske tvorbe, zaključujemo da termin *konverzija* (u kontekstu

¹⁸ Supstantivizacija je, dakako, tip konverzije.

prikupljenih primjera) rabi sa značenjem ‘prijelaz opće imenice u toponim bez formalnih preinaka’.

Kod dijela autora primjećujemo mnogo širu percepciju konverzije, ali i nesustavnost u upotrebi terminologije (u smislu terminološke sinonimije i polisemije), npr.

♦ U radu Katarine Lozić Knezović i Marine Marasović-Alujević (2012: 125, 130, 131–133, 137 itd.) termin *konverzija* odnosi se na čitav niz pojava, što potvrđuju sljedeći navodi i primjeri:

Među primjere nastale konverzijom od istoizraznih apelativa uvršteni su: *Brûs, Dòlac, Dräga, Gúvno, Kàtriga...*

»*Mràvīnce* [...] je fitotoponim nastao konverzijom apelativa *mràvinac* [...]«

»*Dràčevac* [...] nastao konverzijom apelativa *drača* (prema prvobitnoj radnoj imenici **dəračə*), uz sufiks *-ev* koji se danas čuje samo u toponomastici te uz tvorbeni nastavak *-ac* koji ukazuje na osobinu«

»*Drážica* je ime [...] nastalo konverzijom apelativa *draga* [...]«

»*Dřnasove nřive* [...] riječ je o dvorječnoj sintagmi nastaloj konverzijom antroponima i apelativa [...]«

»*Grèčice* [...] riječ je o konverziji apelativa *gredica* [...]; **Gredičice* > **Gredčice* > *Grečice*«

»*Pòdvòrnica* je [...] rezultat prefiksarno-sufiksalne tvorbe spajanjem prijedloga *pod-*, konverzijom apelativa *dvor* [...] te sufiksom *-ica* kojim se ostvaruje poimeničavanje«.

♦ Petar Šimunović (2009) u *Priručni rječnik hrvatskih onomastičkih termina* uvrstio je natuknicu *konverzija* (*onomastička*) objasnivši ju ovako: »prijelaz onima iz jedne vrste u drugu bez promjena na planu izraza: *Split* (ojkonim) ~ *Split* (krematonim: brod, topovnjača, noćni bar)« (Šimunović 2009: 77). Ista definicija donosi se i za termin *transonimizacija* (usp. Šimunović 2009: 79), dakle riječ je o sinonimima (usp. poglavlje 4.1.7. ovoga rada).

Autor, međutim, termin *konverzija* (katkad i transpozicija) rabi i u mnogim drugim kontekstima, pa utvrđujemo sljedeće njegove interpretacije:

- konverzija = prijelaz opće imenice u ime bez promjena na planu izraza (eksplicitno izjednačuje *onimizaciju*, *proprijalizaciju*, *transonimizaciju* i *konverziju*):

klek → *Klek* (tako i *Ploča, Blato, Struga*) (Šimunović 2009: 30, 31, 35, 36)

- konverzija = prijelaz svih vrsta riječi osim imenica u ime bez promjena na planu izraza:

»*Uh*, nadimak nastao konverzijom od usklika«, »prijdevska: *Črni, Mili*« (Šimunović 2009: 29, 154)

- konverzija = prijelaz leksikaliziranoga oblika (kosoga padeža) neimena u ime:
G mn. *podaca* > ojkonomim N jd. *Podaca* (Šimunović 2009: 26; 269)
- konverzija = prijelaz imena u ime bez promjena na planu izraza:
Jadran ‘ime mora’ → *Jadran* ‘osobno ime’; »*Dunaj, Velebit, Sava, Drina* (ime-na djece hrvatskog kipara Ivana Rendića), a sličnu konverziju nalazimo već otprilike i u prezimenima: *Krajina, Bosna, Cetina* itd.« (Šimunović 2009: 31, 36, 86)
- konverzija = prijelaz svih vrsta riječi osim imenica u ime uz usporedne promjene na planu izraza:
Svojak, Sebeslav, Sebenja (Šimunović 2009: 154).

Usto, prema Šimunoviću (2009: 276), pod konverziju svodi se:

- a) promjena roda: *Prodola* (= *prodol*)
- b) promjena gramatičkoga broja: *Glave, Humi, Okladi*
- c) upotreba kosoga padeža u službi nominativa: *Fratōr* (G mn. od *Frōtri* ‘ime franjevačkoga samostana i okoliša u Hvaru’), *Čavol* (G mn. od *Čaval*)
- d) promjena sklonidbenoga uzora: *Milna* (D jd. *Milni*) te
- e) promjena akcenta: *Škrīp* : *škrīp*,

što pokazuje da, u dijelu primjera, podrazumijeva i promjene na izraznom planu.

III) Komentar

Nuždan je kritički osvrt na upotrebu termina *konverzija* u onomastici. Poznato je da je taj termin već dio jezikoslovne terminologije. U radovima posvećenima tvorbi riječi – npr. Babić (2002: 51–53), Mihaljević i Ramadanović (2006: 205), Hudeček i Mihaljević (2013: 236), Frančić i Petrović (2013: 170) itd.) – *konverzija*¹⁹ se definira kao ‘tvorbeni način nastajanja nove riječi prijelazom iz jedne morfološke vrste u drugu bez posebnoga dodavanja tvorbenih elemenata’. Dok Babić (2002: 51–53) ističe da se pri konverziji riječ ne mijenja ni glasovno ni naglasno, nego samo katkad preuzima morfološke i sintaktičke značajke vrste kojom je postala, Tafra (1998), Samardžija (2000: 79) te Horvat i Perić Gavrančić (2011: 33) definiraju ju kao tvorbeni način pri kojem nova riječ nastaje prelaskom riječi ili kojega njezina leksikaliziranoga oblika iz jedne morfološke vrste u drugu, pri čem se mijenjaju njezine morfološke značajke, sintaktička funkcija, značenje, a katkad i naglasak – odnosno, samo glasovni sastav ostaje nepromijenjen. Tafra (1998: 350) razlikuje punu konverziju, koja podrazumijeva da novodobivena riječ poprima sva gramatička obilježja nove vrste riječi (npr. *doma, trajna, pravo, zlo*) te djelomičnu, koja podrazumijeva da novodobivena riječ dobiva samo neka obilježja (npr. *velečasni*).

¹⁹ U jezikoslovnoj se literaturi rabe i sljedeći sinonimni termini: *preobrazba, mutacija, transfiguracija, transpozicija, hipostaza, nulta derivacija, funkcionalni pomak*. V. Simeon (I: 477, 700; II: 632), Babić (2002: 51), Marković (2012: 81).

Upotrebu samostalnoga termina *konverzija* u onomastici smatramo problematičnom zbog više razloga:

(1) s obzirom na to da je termin *konverzija* već dio jezikoslovne terminologije (a jezikoslovlju pripada i onomastika), nema smisla stvarati nepotrebnu višeznačnost – štoviše, u terminologiji ju je potrebno izbjegavati

(2) u pregledu značenja termina *konverzija* u onomastici naišli smo na popriličnu raznolikost, odnosno izostanak jednoznačnosti (katkad čak i u istom radu istoga autora)

(3) u pregledu značenja termina *konverzija* u onomastičkim radovima mnogih autora naišli smo na nepodudaranje s najuvreženijim značenjem toga termina u jezikoslovlju – čini se da onomastičarima nije nužno da konverzijom dolazi do prelaska riječi iz jedne morfološke vrste u drugu

(4) upotrebom termina s izrazito širokim opsegom značenja gubimo mogućnost upućivanja na razlike u tvorbi, što možemo postići upotrebom preciznijih, jednoznačnih termina

(5) ako se u onomastici ustalio termin za određenu pojavu (ili za različite pojave), autori bi ga trebali primjenjivati.

Usto, procijenivši da upravo pri analizi imena tipa *Brzi, Hrvatska* autori najčešće smeću s uma nužnost razlikovanja imenske tvorbe od neimenske tvorbe, na ovom mjestu donosimo još jednu napomenu.

U radu *Prilog proučavanju imenske tvorbe: o tvorbenim načinima kojima od višerječnih toponima jedino izostavljanjem koje njihove sastavnice nastaju novi toponimi* Joža Horvat (2018a) donosi pregled mnogobrojnih toponomastičkih radova u kojima se primjeri interpretiraju kao rezultat izostavljanja neke sastavnice, a za njih se upotrebljavaju termini sa sastavnicama *eliptičan* ili *krnj*. Pregled navedenih radova s takvom interpretacijom (v. Horvat 2018a: 19–23) može se dopuniti još pokojom bibliografskom jedinicom, npr. Lozić Knezović (2018).

S obzirom na iscrpnost te rasprave, u ovom radu nećemo ponavljati cjelokupnu analizu, nego ćemo samo istaknuti autorovo upozorenje na važnost razlikovanja imenske tvorbe od neimenske tvorbe – za pravilno određenje tvorbenoga načina važno je ustanoviti je li do elidiranja sastavnice/sastavnica došlo u imenskoj ili neimenskoj fazi. Horvat (2018a: 32, 35) inzistira na potvrdi (povijesnoj potvrdi ili sinkronijskom supostojanju cjelovitoga imena bez elidiranih sastavnica) da bi se određeni imenski lik smio interpretirati kao rezultat elipse.

4.1.5. ONIMIZACIJA I (USPOREDNA) KONVERZIJA

I) Međunarodni onomastički terminološki priručnici

Termin *onimizacija i (usporedna) konverzija* nije uvršten ni u jedan od dvaju proučenih međunarodnih onomastičkih terminoloških priručnika.

II) Radovi hrvatskih autora

U dijelu proučenih radova *onimizacija i usporedna konverzija* definirana je ili percipirana kao semantički tvorbeni način kojim od bilo kojega jednorječnoga neimena osim opće imenice promjenom funkcije i bez promjena na izraznom planu nastaje ime. Dakle, inzistira se na razlici prema onimizaciji. Na taj način istovremeno se uzimaju u obzir činjenica da od neimena nastaje ime i činjenica da konkretno neime ne pripada istoj vrsti riječi kao i ime (tj. nije imenica).

onimizacija i (usporedna) konverzija = bilo koje jednorječno neime osim opće imenice *bez promjena na planu izraza* ➤ ime

U tu skupinu autora ubrajaju se:

◆ Joža Horvat – na temelju eksplicitnih definicija i klasifikacija s obiljem primjera:

imena ovaca (*Běla, Crna, Čulava, Krnja, Mrka, Škuljouha, Velouha*) i ovnova (*Čulavi, Resati*) te toponimi *Xrastøškø, Posrêdja, Slåvenska, Škølna* nastali su od homofonskih pridjeva

Više v. u Horvat (2018b: 321; 2019: 117–118; 120–122; 2020: 97).

◆ Ivana Nežić – na temelju klasifikacije i primjera uvrštenih u nju:

toponimi *Blagdanova, Jurina, Laginino, Mikuličićevo, Mušino, Redičevo, Zahano* itd. nastali su od homofonskih pridjeva

Više v. u Nežić (2019b: 142).

◆ Branka Tafra – na temelju precizne terminologije i primjera istovremenoga odvijanja onimizacije i konverzije:

osebna imena *Blažena, Mirna, Ognjen* te prezime *Popov* nastala su od homofonskih pridjeva

Više v. u Tafra i Košutar (2009: 103), Tafra (2012: 125; 2016a: 520).

U istu skupinu uvrstili smo i neke radove sa sličnim formulacijama:

◆ Antonia Luketin-Alfirević i Andrea Rogošić (2011: 98) ustanovljuju da su primjeri *Il Gentile, La Favorita, L'Audace* nastali »onimizacijom poimeničenih pridjeva«.

III) Komentar

Nadovezujući se na komentar u poglavlju 4.1.1., izvorna ideja onimizacije, predstavljena u *Osnovnom sistemu*, u ovim je radovima dorađena kako bi se uklopila u opću jezikoslovnu terminologiju. Budući da prijelaz jedne vrste riječi u drugu u općem leksiku nazivamo konverzijom, to radi sustavnosti moramo primijeniti i pri promatranju tvorbe imena od jednorječnih neimena koja nisu opće imenice – govorimo o onimizaciji i (usporednoj) konverziji.

4.1.6. PRIJENOS IMENA / TRANSPOZICIJA IMENA

I) Međunarodni onomastički terminološki priručnici

Termin *prijenos imena / transpozicija imena* uvršten je samo u jedan od dvaju proučenih međunarodnih onomastičkih terminoloških priručnika – *Osnoven sistem*.

U *Osnovnom sistemu* termin *prijenos imena* definira se kao proces kojim se ime prenosi s jednoga referenta na drugi.²⁰ Obrada je upotpunjena bilješkom da se u njemačkom i ruskom jeziku najčešće odnosi na proces nastanka ojkonimā.

Termin *preneseno ime* definira se kao ime koje je preneseno s jednoga referenta na drugi (*Osnoven sistem* 1983: 157). Doneseni su primjeri iz pet jezika:

češ. *Oreb* (selo); *Temešvár* (selo); *Amerika* (dio naselja)

rus. *Париж* (ime naselja blizu Samarkanda), *Нью-Йорк* (ime naselja blizu Luganska)

hrv. i srp. *Misir* (zemljišno ime nastalo od horonima sa značenjem 'Egipat'); *Mirogoj* (ime babinopoljskoga groblja nastalo od imena zagrebačkoga groblja)

njem. *Berlin*, *Heidelberg* (ime većega broja naselja u SAD-u).

Prijenos autorima vjerojatno podrazumijeva izostanak promjena na planu izraza (svi navedeni primjeri udovoljavaju tomu kriteriju), stoga se on eksplicitno ne spominje.

II) Radovi hrvatskih autora

Navedeni termin u radovima hrvatskih autora pojavljuje se vrlo rijetko, i to isključivo u starijoj literaturi.

♦ Petar Šimunović (1979: 224) donosi primjere prenesenih toponima iz istarske toponimije:

Rim, *Velebit*.

III) Komentar

Termin nije zaživio u hrvatskoj onomastici te je zamijenjen drugim terminom (više v. u poglavlju 4.1.7.). Ne preporučujemo njegovu upotrebu.

4.1.7. TRANSONIMIZACIJA

I) Međunarodni onomastički terminološki priručnici

Termin *transonimizacija* ne pojavljuje se ni u jednom od dvaju konzultiranih međunarodnih onomastičkih terminoloških priručnika – ni u *Osnovnom sistemu* ni u ICOS-ovu pojmovniku.

²⁰ U izvorniku: »Пренесување на сопствено име од еден објект на друг« (*Osnoven sistem* 1983: 156).

Unatoč tomu što nije obuhvaćen međunarodnim terminološkim priručnicima, često se upotrebljava u onomastikama mnogih naroda, posebice među Slavenima. U rječnik ruskih onomastičkih termina uvrstila ga je i ruska onomastičarka Nataľja Vladimirovna Podoľskaja (1978), dakle prije objavljivanja *Osnovnoga sistema*. Definirala ga je kao ‘prijelaz imena iz jedne imenske kategorije u drugu’²¹, a primjeri upućuju na to da pri tom prijelazu ne mora, ali može doći do promjena na izraznom planu (npr. do izvođenja):

grad *Самара* > prezime *Самара*; prezime *Лаптев* > more *Лаптевых*.

II) Radovi hrvatskih autora

Hrvatskom onomastikom termin se proširio najprije oslanjanjem starijih hrvatskih onomastičara na rječnik N. V. Podoľskaje²², a zatim i konzultiranjem istraživača mlađe generacije s opusom starijih kolega.

Postojanje nekoliko različitih interpretacija transonimizacije u radovima hrvatskih autora iziskuje da ih u pregledu razvrstamo u nekoliko skupina.

a) *transonimizacija = ime bez promjena na planu izraza* > *ime*

Većina hrvatskih autora koji se koriste terminom *transonimizacija* taj tvorbeni način percipira nešto drugačije od Podoľskaje. Konkretno, hrvatski autori transonimizaciju tradicionalno poimaju uže – ‘prijelaz imena iz jedne imenske kategorije u drugu’ za njih **podrazumijeva izostanak promjena na planu izraza**. Takva je interpretacija smislena ako se i onimizacija interpretira kao tvorbeni način koji podrazumijeva izostanak promjena na izraznom planu (v. više u poglavlju 4.1.1. ovoga rada) – naime, takvom interpretacijom postiže se sustavnost i preciznost.²³

U tu skupinu autora ubrajaju se:

♦ Ankica Čilaš Šimpraga – na temelju jasne definicije i mnogobrojnih primjera u klasifikaciji:

zoonimi *Branka*, *Brěna*, *Davor*, *Đina*, *Đuro*, *Jadranka*, *Lupita*, *Pěrsa*, *Pętra* nastali su od istoizraznih osobnih imena, a *Ārap* i *Cígo* od istoizraznih etnonima; prezime *Dūvnjāk* od istoizraznoga etnika, a *Būdānko* od homonimnoga osobnoga imena; toponimi *Bārbići*, *Bāšići*, *Bōjanovi*, *Jūrići*, *Knězevići*, *Kūlušići*, *Vūkorepe* i sl. nastali su od homonimnih antroponima – prezimena i obiteljskih nadimaka

²¹ U izvorniku: »ТРАНСОНИМИЗАЦИЯ – Переход онима одного разряда в другой« (Podoľskaja 1978: 152–153).

²² Kronologija i brojnost objavljenih radova upućuju na to da je za širenje toga termina u hrvatskoj onomastici najzaslužnija Anđela Frančić, pa to na ovom mjestu želimo istaknuti.

²³ Podoľskaja je dosljedna u svojem terminološkom sustavu – prema njoj, ni za određenje onimizacije ni za određenje transonimizacije nije nuždan izostanak formalnih preinaka.

Više v. u Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga (2008: 39, 50, 53, 54), Čilaš Šimpraga (2006: 96, 97, 100, 165–166, 199–201, 203; 2007; 2013: 18), Čilaš Šimpraga i Horvat (2014: 67).

◆ Anđela Frančić – na temelju navedene definicije i odgovarajuće potkrepe primjerima:

osobno ime *Una* nastalo je od homonimnoga imena rijeke; prezimena *Balaž, Ferenc, Ištvan, Katarina, Kelemen, Rudolf, Slavica* nastala su od homonimnih osobnih imena, prezimena *Horvat, Mađar* od istoizraznih etnonima, prezimena *Zagorec* i *Pofzavec* od jednakih etnika, prezimena *Balog, Kiš, Vereš* od jednakih osobnih nadimaka; „mikrotoponimi” *Kàonik, Vèlebit* od istoizraznih oronima, ojkonom *Banfi* od istoizraznoga prezimena itd.

Više v. u Frančić (2000: 48; 2002: 54; 2003: 377; 2007a: 86; 2007b: 151; 2015a; 2015b: 235; 2016: 51–52).

◆ Joža Horvat – na temelju eksplicitno navedenih definicija te detaljnih klasifikacija i primjera uvrštenih u njih:

zoonimi *Cigan, Tatar* i *Lašica* nastali su od istoizraznih etnonima, a zoonimi *Bepo, Jorge, Özil, Pepa* od jednakih antroponima (osobnih imena, prezimena); toponimi *Bàjnkovec, Debelòk, Katalèna, Mòrgyč, Mèljank/Mèljenk, Štùban* nastali su od istoizraznih antroponima, a toponimi *Làjzyna, Polòncy, Sègòvyna, Tèksas, Trí lípe, Vátykan* od istoizraznih toponima (ojkonima, horonima, zemljišnih imena itd.)

Više v. u Čilaš Šimpraga i Horvat (2014: 67)²⁴, Horvat (2016: 49; 2018b: 194, 197, 240, 278, 323–326, 389, 407; 2019: 117; 2020: 97–98).

◆ Martina Hranj – na temelju opisa i klasifikacije primjerā:

prezimena *Bwkowecz, Čepin, Kanisa, Kupinovecz, Kostanjevecz, Kozjak, Szege-din, Somogy, Topolovecz* itd. nastala su od istoizraznih toponima

Više v. u Hranj (2020: 97, 119, 140, 162, 278).

◆ Dubravka Ivšić Majić – na temelju klasifikacije:

od istoizraznih hidronima nastala su osobna imena *Bojana, Drina, Korana, Una, Jadran*

Više v. u Ivšić Majić (2018: 21).

◆ Josip Lasić – na temelju klasifikacije primjera:

imena gradskih četvrti *Radoševac* i *Smrdečac* te splitskih ulica *Harakovac, Kitožer* nastala su od jednakih imena potoka; imena splitskih ulica nastala su od homonimnih imena četvrti: *Bačvice, Brda, Dragovode, Gospinica, Kopilica, Mertojak* itd.

Više v. u Lasić (2017: 99–100, 176).

²⁴ Nažalost, u tom je radu propušteno među zoonime nastale transonimizacijom uvrstiti i dio primjera motiviranih hidronimima, stoga ih navodimo ovdje: *Korana, Morava, Múra* (usp. Čilaš Šimpraga i Horvat 2014: 60–61).

◆ Katarina Lozić Knezović i Marina Marasović-Alujević (2017). Iako ne definiraju termin, primjere su zabilježile tako da upućuju na to da transnominizaciju percipiraju kao prijelaz imena iz jedne imenske kategorije u drugu bez preinaka na planu izraza.

Primjerice, od istoizraznih toponima nastala su imena hotela (*Marjan, Spinut*), kina (*Bačvice, Marjan*), restorana (*Lučac*), ljekarni (*Dobri, Firule, Trstenik*), barova (*Baluni, Šperun*) te mnogi drugi krematonimi.

Autorice među krematonime motivirane istoizraznim toponimima ubrajaju i imena institucija, poput osnovnih škola (*Bol, Dobri, Kman, Meje, Skalice*), sportskih centara (*Gripe*) i bolnica (*Firule, Križine*), no smatramo da njih ne bi trebalo interpretirati kao rezultat transnominizacije jer su službena imena tih institucija višerječna (npr. *Osnovna škola Bol, Športski centar Gripe, KBC Split – Firule*).

◆ Antonia Luketin-Alfirević – na temelju navedene definicije i klasifikacije:

prezimana *Bartulica, Milan, Sokol, Ivanac, Juras, Relja* nastala su transnominizacijom od istoizraznih osobnih imena (temeljnih, izvedenih ili pokraćenih), a prezimena *Batina, Čikara, Klepo* od istoizraznih nadimaka

Više v. u Luketin-Alfirević (2015: 68, 78, 79, 82).

◆ Ivica Mataija – na temelju izdvojenih tako definiranih primjera:

Lika (horonim < hidronim), ojkonimi nastali od hidronima (*Băkovac, Dăbășnica, Kôrana, Ômș(i)ca, Pôpovača, Sùvaja*), ojkonimi nastali od oronima (*Lîplje, Răstovača*), hidronimi nastali od ojkonima (*Bŕnčevo, Čănak, Dônji Bükovac, Hŕžic, Jôševica*) itd.

Više v. u Mataija (2019: 33, 76–77, 92–93, 99–100, 108, 118, 156, 198–199, 295, 296, 300).

◆ Ivana Nežić – na temelju opisa i klasifikacije:

osobni nadimci *Frlónka, Pažínka* nastali su od istoizraznih etnika odnosno etnonima, a prezimana *Băf, Gôbo* i *Mušcardin* od jednakih osobnih nadimaka

Više v. u Nežić (2019a: 66, 69, 73).

◆ Andrea Rogošić i Antonia Luketin Alfirević (2014: 213) – na temelju opisa i klasifikacije:

prezimana *Amburgo, Algeria, Argentina, Lazio, Palermo* itd. nastala su od istoizraznih imena stranih gradova, regija i država; imena jedrenjaka *Slavomir, Angelica, Achille, Enea, Liubomirka, Gliubimir* nastala su od jednakih antroponima, a *Spalato* od homonimnoga ojkonima

Više v. u Luketin-Alfirević i Rogošić (2011: 98).

◆ Domagoj Vidović – na temelju primjera i izvoda te konteksta u kojem termin spominje, unatoč izostanku eksplicitne definicije:

Bijeli Vir (ojkonim < ime izvora), *Glimač* (ojkonim < oronim), *Jejavica* (ojkonim < oronim), *Kuti* (ojkonim < ime jezera), *Žukovice* (ojkonim < ime lokve)

Više v. u Vidović (2009: 179).

- ◆ Barbara Vodanović (2007: 159–162) – na temelju opisa i navedenih primjera: pašmanska prezimena *Dragan*, *Miloš*, *Rašeta*, *Tadija* i sl. nastala su od istoizraznih osobnih imena, prezimena *Baraba*, *Crljenko*, *Čuvalo*, *Kulonja* i sl. od istoizraznih nadimaka, a prezimena *Poljak*, *Posavec*, *Horvat* i sl. od istoizraznih etnika i etnonima

Transonimizaciju spominje s istim značenjem i u drugom radu (Vodanović 2021: 44), i to kao hiponim terminu *unutarnja derivacija* (v. poglavlje 4.1.10. ovoga rada).

- ◆ Na internetskom terminološkom portalu *Struna* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje *transonimizacija* se definira kao »prijelaz onima iz jedne kategorije u drugu« (pri čem izostaje komentar o tom je li uvjet za transonimizaciju izostanak promjena na izraznom planu), ali se ne oprimjeruje.

b) *transonimizacija* = *ime* → *ime*

- *čista transonimizacija / transonimizacija u užem smislu* = *bez promjena na planu izraza*
- *proširena transonimizacija / transonimizacija u širem smislu* = *uključuje promjene na planu izraza*

Na mogućnost širega i užega poimanja transonimizacije (posebno u stranoj literaturi²⁵) upozorava Anđela Frančić (2019b: 53). Sažeto govoreći, o transonimizaciji u užem smislu govori se kad između polaznoga i novonastaloga imena ne postoje razlike na planu izraza, dok transonimizacija u širem smislu obuhvaća tvorbu imena od drugih imena bez obzira na to je li došlo do formalnih preinaka. Ipak, relevantnom smatramo autoričinu napomenu da su prezimena koja su rezultat proširene transonimizacije zapravo rezultat sufiksalne tvorbe (Frančić 2019b: 56–57).

c) *transonimizacija* = *ime* *bez promjena na planu izraza ili s njima* ➤ *ime*

U tu skupinu autora ubraja se:

- ◆ Vida Barac-Grum

Autorica transonimizaciju percipira u širem smislu – kao polaznu jedinicu uzima ime, rezultati toga tvorbenoga načina na izraznom planu smiju biti drugačiji od polazne jedinice. Na to je uputila uvrstivši među primjere transonimiziranih imena imena gradskih ulica/trgova (npr. *Place Charles de Gaulle*, *Roos[ev]eltov trg*) i osnovnih škola. Imena ulica i trgova, bilo službena bilo neslužbena, u hrvatskom se većinom razlikuju od imena osoba kojima su motivirana (npr. identifikacijska sastavnica koja opisuje imenovani referent ili je predmetnuta imenu osobe u genitivu ili je, u slučaju da je od imena osobe tvoren posvojni pridjev, dodana

²⁵ Usporedbe radi, v. Šrámek (2003), Bijak (2017) itd.

iza pridjeva; ime osobe nije u nominativu, nego u genitivu, ili je od imena osobe tvoren posvojni pridjev itd.). Službena imena osnovnih škola počinju apozicijskom sintagmom *Osnovna škola*, kojoj se zatim dodaje ime i prezime osobe, u nominativu ili genitivu.

Zbog primjera *Moho* 'ime sloja Zemljine kore', nastala pokraćivanjem prezimena znanstvenika Andrije Mohorovičića, premda u većini primjera (*Venera* 'ime planeta' → *Venera* 'osobno ime'; *Đuro Đaković* 'osobnoimensko-prezimenska formula' → *Đuro Đaković* 'ime tvornice'; *Maksimir* 'ime parka' → *Maksimir* 'ime gostionice' itd.) izostaju preinake na izraznom planu, ovom skupinom obuhvaćamo i drugi rad iste autorice.

Više v. u Barac-Grum (1988; 1990).

d) *nesustavne interpretacije transonimizacije ili interpretacije u kojima primjeri u većoj mjeri ne odgovaraju definicijama koje donose sami autori*

U ovu skupinu autora ubrajaju se:

◆ Josip Lasić

Autor jednu pojavu istovremeno, u istoj rečenici, naziva dvama terminima:

»transonimizacija kojom je apelativ onimiziran bez dodavanja sufiksa (kokoš, kokot, gavran, golub [...])«; »apelativ je onimiziran (transonimizacija)«; »[...] hrvatski prezimenski korpus bilježi niz prezimena nastalih procesom onimizacije iz inicijalnoga ptičjega apelativa u današnje istoliko prezime«

V. Lasić (2021: 128, 132).

◆ Petar Šimunović

U *Priručnom rječniku hrvatskih onomastičkih termina* (Šimunović 2009: 79) transonimizaciju definira kao prijelaz onima jedne vrste u drugu vrstu te opri-mjeruje s: *Pakrac* (hidronim) → *Pakrac* (ojkonim), no nje se ne pridržava u ostatku monografije. Naime, autor (Šimunović 2009: 30) izjednačava onimizaciju, proprijalizaciju, transonimizaciju i konverziju tvrdnjama (usp. poglavlja 4.1.1., 4.1.2., 4.1.4.):

»Čin kojim se mijenja status apelativa u status vlastitog imena: *otočac* → *Otočac*, *klek* → *Klek*, *višnja* → *Višnja* nazivamo *proprijalizacija* ili *onimizacija*. Njome se apelativ promiseće u drugu kategoriju leksema bez formalnih preoblika na planu izraza. Tu pojavu zovemo transonimizacijom ili općim lingvističkim terminom konverzijom.« i »Transonimizacijom se, dakle, apelativna funkcija imenice *da označuje* priopćavanjem svojstava koja su svojstvena svakoj jedinki obuhvaćenom tom imenicom (: *struga* – 1. 'strmo korito tekućice'; 2. 'dno riječnog korita'; 3. 'pregradna vrata u toru' itd.) promiseće u proprijalnu funkciju *da imenuje* (da izravno upućuje na imenovani objekt: *Struga* 'naselje na rijeci Uni').«

◆ Domagoj Vidović u knjizi *Zažapska onomastika* (Vidović 2014) često spominje *transonimizaciju*, no eksplicitno ju ne definira. Posebno često termin upotrebljava

u poglavlju o antroponimiji. Primjerice, utvrđuje da je transonimizacijom nastalo 40 % prezimena (Vidović 2014: 142–145), a među njih u klasifikaciji ubraja prezimena nastala od osobnih imena (npr. *Ándrūn*, *Bògdan*, *Džóno*, *Lukètina*), od apelativa koji označuju zanimanje (npr. *Báće* (< *baće*), *Kéčo* (< *kečo*), *Püčār* (< *pučar*)), od naziva za životinje i dijelove tijela životinja (npr. *Kùlāš* (< *kulaš*), *Sřšēn*), od naziva za biljke i dijelove biljaka (npr. *Kükrika* (< *kukrika*)), od pridjeva i participa (npr. *Glāsov/Glāsōv* (usp. *glasan*)), od sraslica (npr. *Břzizec* (< *brz kao zec*)), od ostalih apelativa (npr. *Bābić* (< *babić*), *Bôjbaša* (< *bojbaša*), *Dòdig* (< *dodig*)) te prezimena koja upućuju na podrijetlo nositelja (npr. *Arnaut* (< *Arnaut*), *Ràgūž* (< *Raguž*)). Također utvrđuje da je transonimizacijom nastalo 34 % obiteljskih nadimaka, a među njih ubraja nadimke nastale od muških osobnih imena, od množinskih likova nadimaka, od naziva za zanimanje, od naziva za životinje, od pridjeva, od ostalih apelativa te nadimke koji upućuju na podrijetlo nositelja (Vidović 2014: 157–162). U obradi toponimā transonimizacija se spominje tek u nekoliko komentara. Primjerice, utvrđuje se (Vidović 2014: 159, 219, 294, 312) da:

- su »jednorječni zažapski toponimi uglavnom nastali transonimizacijom ili sufiksacijom«
- je obiteljski nadimak *Cicina* nastao od istoizraznoga ojkonima, no za ojkonim se tvrdi da je nastao »transonimizacijom od homonimnoga²⁶ dalmatizma. Usp. lat. *cicāda* > *cīgāla* ‘cvrčak’«
- je »ojkonim *Kosa* (vidonjski zaselak i brdo) nastao transonimizacijom od apelativa *kosa* ‘padina brda, strana’«
- je toponim *Paškula* »nastao transonimizacijom od talijanskoga *pascolo* ‘pašnjak’ i u kojem je talijanski sufiks *-olo* (nastao od latinskoga *-ulus*) po analogiji „postaren”«.

U klasifikaciji toponimā autor samo neke dvorječne toponime uvrštava u skupinu nastalih transonimizacijom: »Transonimizacijom su izravno iz svakodnevnoga jezika preuzeti i dvorječni toponimi kao što je *Kužno groblje* ili *Crni gudin* [...]. Transonimizacijom pak od homonimnoga drugog toponima nastao je dvorječni ojkonim *Bijeli Vir*« (Vidović 2014: 299, 301).

S obzirom na to da je eksplicitna definicija izostala, o percepciji transonimizacije možemo zaključivati isključivo na temelju primjera uvrštenih u klasifikaciju. Oni pokazuju da uz prijelaz imena iz jedne imenske kategorije u drugu (npr. primjeri prezimena nastali od muških osobnih imena²⁷ te od etnika i etnonima

²⁶ Zapravo ne bismo smjeli govoriti o homonimima ako je jedna jedinica ime, a druga ne pripada imenskomu sloju leksika.

²⁷ Izvodi zapravo nisu precizni – neupućeni čitatelj iz njih bi vjerojatno iščitao da su sva navedena prezimena zapravo nastala sufiksalsnom tvorbom umjesto da su nastala od istoizraznih osobnih imena, koja su rezultat sufiksalsne tvorbe. Konkretno, primjerice, umjesto izvoda »*Güstīn* (< *Guste* [< lat. *Augustus*] + *-in*)« primjereniji bi bio izvod *Güstīn* (< *Gustin* < *Guste* [< lat. *Augustus*] + *-in*) kako bi bilo jasno da je riječ o transonimizaciji (usp. Frančić 2002).

ili npr. primjeri obiteljskih nadimaka od etnika, etnonima i ojkonima) transonimizacija podrazumijeva i prijelaz iz neimenskoga sloja u imenski sloj (od apelativa koji označuju zanimanje, od ostalih apelativa, od naziva za životinje i naziva dijelova tijela životinja itd.), zatim da nije nuždan izostanak promjena na izraznom planu, barem ako je suditi prema izvodima (npr. *Pùtica* (< *putalj*), *Šúvalo* (< psl. **šutъ* ‘bezrog’), *Šagàrjelo* (< *šagarela* < tal. *zagarella*), *Sàlāta* (< *Sàlačka*), *Jògunica* (< *jogunast*)). Budući da se isti tvorbeni tip na drugim mjestima u istom djelu drugačije naziva (npr. *toponimizacija*, *sufiksalna tvorba*), terminološki sustav nije jasan.

U radovima o prezimenima (Vidović 2015; 2016) autor građu analizira i prema semantičko-motivacijskom i prema tvorbenom kriteriju. U obama radovima u poglavlju o tvorbi nedostaju konkretni i precizni izvodi koje autor vjerojatno smatra redundantnima²⁸, posljedica čega je međusobno nepodudaranje klasifikacija prema dvama kriterijima – primjerice, formulacija »prezimana nastala od naziva za životinje: *Pìplica* (< *piplica* ‘mlada kokoš’)« iz klasifikacije prema kriteriju tvorbe ne odgovara formulaciji »Prezimana od nadimaka: nastalih od naziva životinja: *Pìplica*« iz klasifikacije prema motivacijskom kriteriju (Vidović 2015: 370, 373). S obzirom na to da autor i prezimana nastala od naziva zanimanja uvrštava među ona nastala transonimizacijom, polazna jedinica u njegovoj interpretaciji transonimizacije i u ovim radovima mogu biti i imena i neimena.

III) Komentar

Pregled interpretacija jasno upućuje na to da većina autora transonimizaciju razumijeva kao tvorbeni način kojim od imena nastaje ime bez formalnih preinaka, stoga smatramo da je potrebno ustrajati na tom značenju.

Analogno navedenom u komentaru o onimizaciji (usp. komentar u poglavlju 4.1.1.), važnim uvjetom za određenje transonimizacije smatramo izostanak formalnih preinaka. Govoriti o transonimizaciji u širem smislu (pri čem ona podrazumijeva i afiksalsnu tvorbu, tvorbu višerječnih imena predmetanjem ili dometaњem drugih sastavnica i sl.) nema smisla jer time ignoriramo dosadašnje spoznaje o tvorbi riječi općenito i banaliziramo imensku tvorbu (u tom slučaju dovoljno je govoriti samo o onimizaciji i transonimizaciji, pa je u većini radova autora koji tako percipiraju transonimizaciju niz drugih termina redundantan).

4.1.8. TRANS-X-IZACIJA (npr. TRANSTOPONIMIZACIJA, TRANSANTROPONIMIZACIJA, TRANSZONIMIZACIJA, TRANSKREMATONIMIZACIJA...)

Terminološkom formulacijom *trans-x-izacija* pod zajednički nazivnik svodimo sve termine istoga tvorbenoga modela – X u toj formulaciji predstavlja neku imensku kategoriju, npr. *antropnim*, *toponim*, *zoonim*, *krematonim*.

²⁸ Usporedi bilješku 27.

I) Međunarodni onomastički terminološki priručnici

Termini tipa *trans-x-izacija* ne pojavljuju se ni u jednom od dvaju konzultiranih međunarodnih onomastičkih terminoloških priručnika.

Ruska onomastičarka Nataľja Vladimirovna Podoľskaja (1978) uvrstila je u rječnik ruskih onomastičkih termina termine *transantroponimizacija* i *transtoponimizacija*. Te termine autorica percipira kao hiponime terminu *transonimizacija*.

Transantroponimizaciju je definirala kao ‘tip transonimizacije; prijelaz imena iz jedne antroponimijske kategorije u drugu antroponimijsku kategoriju’²⁹. Kao i pri definiranju transonimizacije, primjeri upućuju na to da pri tom prijelazu ne mora, ali može doći do promjena na izraznom planu (npr. do izvođenja):

prezime Эдисон → osobno ime Эдисон, nadimak Орёл → prezime Орлов; osobno ime Иван → prezime Иванов.

Transtoponimizaciju je definirala kao ‘tip transonimizacije; prijelaz imena iz jedne toponimijske kategorije u drugu toponimijsku kategoriju’³⁰. Kao i pri definiranju transonimizacije, primjeri upućuju na to da pri tom prijelazu ne mora, ali može doći do promjena na izraznom planu (npr. do izvođenja):

ime rijeke Жиздра > ime grada Жиздра; ime rijeke Нева > Невский проспект.

II) Radovi hrvatskih autora

U hrvatskoj onomastici termini toga tipa izrazito se rijetko pojavljuju.

♦ Anđela Frančić (2019b: 57–58, 60–61) upotrebljava termin *transantroponimizacija* sa značenjima koje navodi Podoľskaja te napominje da se, kao i transonimizacija, može poimati u užem i u širem smislu. U radu obrađuje primjere čiste transantroponimizacije:

Bogdan (osobno ime) → *Bogdan* (prezime); *Tesla* (prezime) → *Tesla* (osobno ime).

♦ Josip Lasić (2017: 157) upotrebljava termin *transtoponimizacija*, i to samo jednom. Ne definira ga, a oprimjeruje se prijelaz hidronima u hodonim bez promjena na planu izraza:

Harakovac, *Kitožer*.

III) Komentar

Termini ovoga tipa dodatno preciziraju od koje je polazne jedinice nastalo određeno ime, odnosno upućuju na to da i polazna i novonastala jedinica pripadaju istoj imenskoj kategoriji. Međutim, njihova upotreba stavlja pred nas novi

²⁹ U izvorniku: »ТРАНСАНТРОПОНИМИЗАЦИЯ – Переход антропонима одного вида в другой« (Podoľskaja 1978: 153).

³⁰ U izvorniku: »ТРАНСТОПОНИМИЗАЦИЯ – Переход топонима одного вида в другой« (Podoľskaja 1978: 153).

problem – kako nazvati tip transonimizacije kojim od imena koje pripada jednoj imenskoj kategoriji nastaje ime koje pripada drugoj imenskoj kategoriji (npr. prijelazi *antroponim* → *toponim*, *antroponim* → *zoonim* itd.)? Za definiranje te poprilično česte pojave ne raspolažemo odgovarajućim terminom u hrvatskoj onomastici.³¹

Vjerujemo da onomastički opisi ne bi bili siromašniji ako se terminom ne bi preciziralo da pri transonimizaciji i polazno i novonastalo ime pripadaju istoj imenskoj kategoriji. Smatramo stoga da ne treba dodatno usložnjavati terminologiju i da na upotrebi ovoga tipa termina ne treba ustrajati.

4.1.9. X-IZACIJA (npr. TOPONIMIZACIJA, ANTROPONIMIZACIJA, ZONIMIZACIJA, KREMATONIMIZACIJA...)

U onomastičkoj se literaturi pojavljuju i termini tvoreni od osnove koja označava tip imena te sufiksa *-izacija*, tj. sa strukturom *x-izacija* (npr. *antroponimizacija*, *toponimizacija*, *zoonimizacija* itd.).

Pregledavajući literaturu, susreli smo se s različitim percepcijama autorā (npr. različitim definicijama i određenjima opsega, različitom percepcijom odnosa toga termina prema drugim terminima (u smislu hiponimije, nepotrebne sinonimije i sl.), nesustavnošću u upotrebi niza termina tvorenih istim sufiksom itd.), te ustanovili izostanak konsenzusa, što zahtijeva kritički osvrt.

I) Međunarodni onomastički terminološki priručnici

Opisani tip termina dijelom je samo jednoga međunarodnoga onomastičkoga terminološkoga priručnika – pojavljuje se u *Osnovnom sistemu*, a nije uvršten u ICOS-ov pojmovnik.

U priručniku *Osnoven sistem* taj tip termina predstavljaju tri konkretna termina³².

³¹ Eventualno bi se mogli upotrijebiti višerječni termini poput *toponimizacija antroponima* ili *zoonimizacija antroponima* (no o problematici termina *x-izacija* v. u poglavlju 4.1.9.).

Spomenimo i da je o tom problemu u kontekstu slovačkoga jezika pisao Martin Ološtiak (2018: 55–57), koristeći se pritom novim terminima. Nadređenim pojmom *deonimijska nominacija* on obuhvaća tvorbene načine kojima je ime nastalo od drugoga imena. Predlaže razlikovanje *intraonimizacije* od *transonimizacije*. U njegovu tumačenju termin *transonimizacija* odnosi se na prijelaz imena s jednoga referenta na drugi, pri čem se mijenja i tip imenovanoga referenta (npr. *antroponim* → *krematonim*, *hidronim* → *oikonim*), a termin *intraonimizacija* na prijelaz imena s jednoga referenta na drugi, pri čem su oba referenta istoga tipa (npr. *antroponim* → *antroponim*). Predlaže i precizniju podjelu: *homogena intraonimizacija* podrazumijeva prijelaz imenske kategorije u istu imensku kategoriju, npr. *osobni nadimak* > *osobni nadimak*), a *heterogena intraonimizacija* prijelaz jedne imenske kategorije u drugu (pri čem se obje odnose na isti tip referenta), npr. *osobno ime* > *prezime*). O toj tematici pišu i Závodný i Bašistová (2021).

³² Metodologija navođenja oprijemljenjā ujednačena je u cijelom radu (usp. bilješku 11).

Toponimizacija se definira kao proces kojim apelativ, višerječni izraz ili ime koje nije toponim jedino promjenom svoje funkcije postaje toponim.³³ Oprimjere-na je izvodima iz pet jezika:

češ. *Čihák* (prezime → toponim), *Hlinišť* (apelativ → toponim)

rus. *Клин* (← *клин*), *Голицино* (← *Голицин*)

mak. *Река* (← apelativ *река*), *Вир* (← apelativ *вир*)

bug. *Оборище*, *Калило*, *Пландище*

njem. *Burg* (ojkonim koji se odnosi na naselje u okrugu Magdeburg).

Antroponimizacija se definira kao proces kojim apelativ, višerječni izraz ili ime koje nije antroponim jedino promjenom svoje funkcije postaje antroponim.³⁴ Oprimjere-na je izvodima iz šest jezika:

češ. *Kolín* (prezime ← ojkonom), *Hora* (prezime ← apelativ *hora*)

polj. *Góra*

rus. *Мороз*, *Великие Лапти* (nadimci ljudi ← apelativi), *Кострома*, *Калуга* (nadimci ljudi ← toponimi)

mak. *Роса*, *Јаглика* (← apelativ *роса*, *јаглика*); *Дрен* (← apelativ *дрен*)

bug. *Браца* ← *бра(т)ца*, *Бързина* ← *бързина*

njem. *Schuster* (prezime ← apelativ); *Schwerin* (prezime ← ojkonom).

Etonimizacija se definira kao proces kojim apelativ, višerječni izraz ili ime koje nije etnonim jedino promjenom svoje funkcije postaje etnonim.³⁵ Oprimjere-na je izvodima iz četiriju jezika:

³³ U izvorniku: »Премин на нетопонимски проприум или на апелативен збор или на спој од зборови во топоним само со промена на функцијата.« Napomenimo ipak da trojezične definicije uz ovaj termin nisu ujednačene – u inačici na ruskom jeziku među polazne jedinice koje toponimizacija može zahvatiti nisu uvršteni višerječni izrazi (»переход апеллятива или онима любого другого разряда в топоним«), a u inačici na njemačkom jeziku u dijelu u kojem se spominje mogućnost prijelaza imena u toponim ne navodi se uvjet da to ime ne smije biti toponim (»Übergang eines Wortes oder eine Wortgruppe des appellativischen Bereichs oder auch eines anderen Namens durch Funktionswechsel in ein Toponym«). V. *Osnoven sistem* (1983: 278).

³⁴ U izvorniku: »Премин на неантропонимски проприум, на апелативен збор или на спој од зборови во антропоним само со промена на функцијата.« I uz ovu je definiciju potrebno spomenuti neusklađenost njemačke definicije s definicijom na makedonskom i ruskom – u dijelu u kojem se spominje mogućnost prijelaza imena u antroponim ne navodi se uvjet da to ime ne smije biti antroponim (»Übergang eines anderen Namens oder eines Wortes bzw. einer Wortgruppe des appellativischen Bereichs durch Funktionswechsel in ein Anthronym«). V. *Osnoven sistem* (1983: 228).

³⁵ U izvorniku: »Премин на апелативен збор или спој од зборови или на неетнонимски проприум во етноним само со промена на функцијата« *Osnoven sistem* (1983: 272). Napominjemo da inačica na makedonskom jeziku navodi da se o etnonimizaciji može govoriti ako je polazna jedinica ime koje ne pripada razredu etnonima, dok inačice na ruskom i njemačkom jeziku izostavljaju taj uvjet, odnosno dopuštaju da etnonim može nastati od bilo kojega imena.

češ. *Němci* (= *němi*)

polj. *Koszary* (= *koszarz*)

rus. *чудь* (← *чудные*), *грузины* (← *Грузия*), *греки* (← *Греция*), *украины* (← *у окраины*)

mak. *Македонци* (← *Македонија*).

Premda je analogijom bilo moguće oblikovati i druge termine istim sufiksom (npr. *zoonimizacija*, *krematonimizacija*, *hodonimizacija*, *oronimizacija*, *horonimizacija* itd.), oni se u priručniku ne pojavljuju.

U kritičkom osvrtu najprije moramo istaknuti nepodudaranje definicija (i uvijek ta relevantnih za definiranje) na trima jezicima kao najveći problem – u ovom slučaju ne funkcioniraju kao prijevodi.

Promatramo li definicije triju termina na makedonskom jeziku, zaključujemo da su sustavne i da im je zajednički opseg – novo ime nastaje bez promjena na izraznom planu od apelativa, višerječnoga izraza ili imena koje ne pripada istoj imenskoj kategoriji. Iz tako oblikovane definicije jasno je da se *x-izacija* ne percipira kao hiponim terminu *onimizacija* jer polazna jedinica smije biti i ime. Međutim, nije jasna svrha postavljanja ograničenja da polazna jedinica ne smije pripadati istomu tipu imena kao i novonastalo ime. Inačice definicije na njemačkom jeziku, s obzirom na to da dopuštaju nastanak imena od bilo kojega tipa imena, vodile bi k zaključku da je *x-izacija* zapravo hiperonim terminu *onimizacija* (a zahvaćale bi i *prijenos imena* (prema *Osnovnom sistemu*)), dakako samo kad proučavamo *X* kao imensku kategoriju. Inačice na ruskom nisu ujednačene među sobom, što je također nedostatak. Oprimjerenja (unatoč tomu što izvodi nisu navedeni sustavno) uglavnom odgovaraju uvjetima zadanim u definiciji, barem za termine *toponimizacija* i *antroponimizacija*, dok je dvojbeno mogu li se sva navedena u članku posvećenu *etnonimizaciji* smatrati prikladnima – npr. nije jasan izvod rus. *грузины* (← *Грузия*), *греки* (← *Греция*) ili mak. *Македонци* (← *Македонија*) ako je kao uvjet postavljen izostanak promjena na izraznom planu.

II) Radovi hrvatskih autora

X-izaciju hrvatski autori interpretiraju na različite načine. U nastavku uočene interpretacije razvrstavamo u nekoliko skupina.

a) *x-izacija* = *tip onimizacije* (*onimizacija* kojom nastaje ime određene imenske kategorije)

Kod dijela autora onomastičkih radova tim tipom termina (*x-izacija*) sustavno se definira tip onimizacije, ovisno o tom koji tip imena nastaje. Tip onimizacije kojim nastaju toponimi nazivao bi se *toponimizacijom*, tip onimizacije kojim nastaju antroponimi *antroponimizacijom* itd.

Kako bismo izbjegli suvišna ponavljanja, na različite percepcije *onimizacije* (više o tom v. u poglavlju 4.1.1. ovoga rada) upućujemo uputnicama (usp.) na odgovarajuća poglavlja.

U ovu skupinu autora ubrajaju se:

◆ Anđela Frančić (2019a; 2019b: 51–52) – na temelju opisā, izvoda (apelativ → antroponim), sistematizacije termina (izdvajanje transonimizacije kao zasebnoga tvorbenoga načina i apelativizacije kao tvorbenoga načina suprotnoga onimizaciji) i konkretnih primjera (npr. »naziv kojim se označuje rodbinski odnos *braco* → nadimak *Braco*; (dijalektni) naziv prirodne pojave *megla* → prezime *Megla*«)

Usp. onimizacija (a)

◆ Joža Horvat – na temelju eksplicitnoga objašnjenja (premda termine toga tipa rijetko upotrebljava): tip onimizacije kojim nastaju zoonimi naziva *zoonimizacijom* (Horvat 2019: 116)

Usp. onimizacija (c)

◆ Josip Lasić (2017: 99) – na temelju upotrebe termina *toponimizacija* u tvorbenoj analizi, odvajanja primjera nastalih transonimizacijom, sinonimne upotrebe termina *onimizacija* i *toponimizacija* pri analizi istoga primjera (npr. *Barutana*) u različitim dijelovima teksta, te konkretnih primjera:

Barutana, Bol, Brda, Gripe, Kašjuni, Kaštelet, Lokve, Šine, Škrape, Varoš

◆ Ines Virč – na temelju primjera uvrštenih u klasifikaciju:

Brèzje, Prèseka itd.

Virč (2012; 2018: 166) istu pojavu opisuje i terminom *onimizacija* i terminom *toponimizacija*. Budući da u radu brojnošću pojava prevladava termin *onimizacija* i da pri obradi određene kategorije ne upotrebljava termine tvorene od naziva te kategorije toponima (npr. pri obradi hodonima ne govori o hodonimizaciji, nego o toponimizaciji), smatramo da bi jednostavnije i sustavnije bilo upotrebljavati samo termin *onimizacija*.

Usp. onimizacija (e)

b) *x-izacija* = *opća imenica bez promjena na planu izraza* ➤ *ime*

◆ Tanja Brešan Ančić (2015) termin *onimizacija* uopće ne rabi, a termin *toponimizacija* rabi za proces prelaska apelativa u toponim, npr.

Bôd, Břdo/Bårdo, Brřg, Dôci, Plāna (Brešan Ančić 2015: 7).

Međutim, valja napomenuti da dio toponima, koji vjerojatno pripadaju istomu tvorbenomu tipu, autorica interpretira kao sufiksalsnu tvorbu (*Skālice, Grėbišće, Rřpišće* itd.), a primjere pridjevne strukture kao nastale izostavljanjem sastavnice višerječnoga toponima (kritički osvrt v. u poglavlju 4.1.4. ovoga rada).

◆ Ivica Mataija (2019: 6) najavljuje klasifikaciju građe prema tvorbenom kriteriju i kao jednu od skupina izdvaja: »toponimi nastali toponimizacijom bez ikakve dopune (uglavnom je riječ o zemljopisnim nazivima i toponomastičkim metaforama«. U analizi imenā različitih skupina referenata također se spominje *toponimizacija apelativa bez ikakve dopune* (Mataija 2019: 66, 284, 367, 374, 376), no klasifikacija cjelokupne građe izostaje – donose se tek ilustrativni primjeri apelativa (npr. *bilo, duliba, plana, žliba*). U leksikografskoj obradi građe ne spominje toponimizaciju, ali eksplicitno upozorava kad je riječ o transonimizaciji.

◆ Vladimir Skračić (2011: 84) *toponimizaciju* definira ovako: »Postupak transformacije općejezičnoga značenja 'lokva' u identifikaciju prostora s istim jezičnim oblikom – dakle *Lokva* – koji više ne označava svaku lokvu, nego samo tu i nijednu drugu, nazivamo *toponimizacijom*.« Spominje ju u kontekstu toponimizacije apelativa (Skračić 2011: 84, 86).

◆ Petar Šimunović (2004) termin *onimizacija* ne upotrebljava, a termin *toponimizacija* podrazumijeva prijelaz apelativa u toponim bez promjena na planu izraza, npr.

Brîg, Lūkă, Pöje, Ratăc, Rūdina (Šimunović 2004: 13, 229, 235).

c) *x-izacija* = ime ili neime *bez promjena na planu izraza* > ime

◆ Domagoj Vidović (2014) *onimizaciju* uopće ne spominje, a *toponimizaciju* interpretira kao prijelaz apelativa ili imena u ime bez formalnih preinaka. Takvu intepretaciju potkrepljuje primjerima:

Avlija, Bašča, Čelo, Izba, Jaruga, Lastva, Naklo, Pleća, Ponikva, Prag, Vir, Vrutak (od apelativa); *Pole, Soče* (od antroponima).

Antroponimizaciju kao analogni tvorbeni način kojim od apelativa ili imena nastaju antroponimi u istom djelu ne spominje.

Zbog upotrebe termina *transonimizacija* (više v. u poglavlju 4.1.7. ovoga rada) s istim značenjem za jednaku pojavu nastanka antroponima i toponima, autorov je terminološki sustav nejasan.

U starijem radu koji sadržava tvorbenu analizu (Vidović 2010: 305, 328) *toponimizacija* obuhvaća samo primjere nastale od istoizraznih apelativa (no to je možda uvjetovano samom građom, odnosno izostankom toponima nastalih od istoizraznih imena).

d) *šire tumačenje x-izacije*

◆ Dunja Brozović Rončević također rabi termine tipa *x-izacija* (npr. *toponimizacija, ojkonimizacija, hidronimizacija*). Uzimajući u obzir navode

»Navodim ukratko niz ojkonima tvorenih od vodnih imenica bez obzira na to radi li se o izravnom prenošenju lika imenice na ime naselja, ili je ojkonimizacija nastala uz pomoć afikslnih dodataka, odnosno uz neki determinativ: *bara* > *Bara*/

Bare, blato > Blato/Blata/Blace/Zablaće, bunar > Bunar/Bunari, česma > Česma, čret > Začretje, izvor > Izvor, jezero > Jezero, lokva > Lokva/Lokve, mlaka > Mlaka/Velika i Mala Mlaka, močilo > Močila, potok > Potok/Potoci, slap > Slap, ušće > Ušće, vir > Vir, vodoteč > Vodoteč, vrelo > Vrelo, zdenac > Zdenci/Zdenčina itd.»

»Taj postupak toponomastičke metonimije osobito je uočljiv kod sekundarne ojkonomizacije, odnosno metonimijskog prenošenja vodnoga imena na obližnje naselje.«

»Potrebno je još napomenuti da je jedan od tvorbeno iznimno plodnih načina toponimizacije zemljopisnih apelativa takozvana konverzija, koja dodatno omogućuje stvaranje većeg broja imena od ograničenoga broja vodnih imenica na taj način da se ishodišnom apelativu promjeni rod, broj, padež ili akcent.«,

čini se da se autorica tim terminima referira na širok raspon pojava – od prelaska polazne jedinice u ime bez promjena na izraznom planu do afiksalne tvorbe, a polazne jedinice mogu biti apelativ, višerječni izraz ili ime. Možda je termin upotrijebljen u značenju ‘nastanak toponima/ojkonima/hidronima općenito’.

Više v. u Brozović Rončević (1997: 15–17, 264–265).

♦ Stanislav Gilić (2008) često upotrebljava termin *toponimizacija*, no ne definira ga eksplicitno. Na izrazito široko značenje toga termina u njegovoj interpretaciji (vjerojatno u smislu ‘nastanak toponima općenito’) upućuju brojne formulacije, npr.:

»toponimizacijom oblično nepromijenjen tpn. Dnđ«

»4. Toponimizacija u toponimskoj sintagmi [...] To su objekti koji nisu toponimizirani u samostalnom obliku već u toponimskoj sintagmi:

most: Pòli mòsta, Porùšeni mòst«

»7. Apelativi plodne onimizacije

brdo: Břdo, Pod Břdo, Pòli sějno břdo, Štòknićevo břdo«

»Geog. naziv ‘žlijeb’ ima plodnu toponimizaciju: Pred Žlibniću, Va Žlibi / Va Žlibu, Žála (Zála) žlibiña.«

»Prema ‘lipa’ (*Tilia*) dvostrukom preoblikom (lip-ov-ac) u toponimizaciji nastaje Lìpovac i Pred Lìpovac.«

Više v. u Gilić (2008: 11, 33, 37, 86, 87).

e) nesustavne interpretacije x-izacije ili interpretacije u kojima primjeri u većoj mjeri ne odgovaraju definicijama koje donose sami autori

U ovu skupinu autora ubrajaju se:

♦ Ankica Čilaš Šimpraga (2006: 161, 199–200) u poglavlju o prominskoj toponimiji upotrebljava termin *toponimizacija* (ali ne i termin *onimizacija*).³⁶ Ne

³⁶ Autorica terminologiju upotrebljava sustavno u pojedinim poglavljima, ali ne i na razini cijelog rada. S obzirom na to da u toponomastičkom poglavlju ne govori o onimizaciji, toponimizaciju nismo definirali kao tip onimizacije.

definira ga eksplicitno, no na temelju opisa, klasifikacija i konkretnih primjera (*Dòlac, Dràge, Gràbi, Grèblje, Gròmila, Lästve, Livade, Lúka, Pàsika, Prógoni, Zvírac* itd.) te diferenciranja od drugih tvorbenih načina (*konverzija, transonimizacija, afiksalna tvorba*) zaključujemo da polaznim jedinicama smatra opće imenice ili višerječne izraze bez statusa imena te da taj tvorbeni način podrazumijeva izostanak promjena na formalnom planu.

»[...] s obzirom na njihovu strukturu sva bismo zemljopisna imena mogli svrstati u dvije osnovne skupine: (1) toponimi koji su nastali bez tvorbenog čina i (2) toponimi koji su nastali tvorbenim činom. U prvoj je skupini riječ o toponimizaciji apelativa, a rjeđe o transonimizaciji [...]«

»[...] toponimizacijom spomenutih apelativa, npr. *Pòdvòrnice* [...] ili toponimizacijom posvojne sintagme, npr. *Mášin vřtā*«

Jedina nesustavnost prouzročena je spominjanjem mogućnosti da se uz toponimizaciju provedu i različite »konverzije«, poput promjena gramatičkoga roda, naglaska i sl. – u tom slučaju ipak bi došlo do formalnih preinaka.

◆ Petar Šimunović

U *Priručnom rječniku hrvatskih onomastičkih termina* rabi termine *toponimizacija* i *hidronimizacija*, a drugih termina koji bi se mogli oblikovati analogijom (npr. *antroponimizacija, zoonimizacija, krematonimizacija, oronimizacija* itd.) nema.

Definicije navedenih termina nažalost nisu sustavne. *Toponimizaciju* definira kao tip onimizacije »pri čemu se opća imenica premeće u toponim« (Šimunović 2009: 79), a *hidronimizaciju* kao »prijelaz apelativa ili bilo kojeg drugog onima u hidronim« (Šimunović 2009: 76). Definicije termina razlikuju se prema opsegu, odnosno prema tom koje polazne jedinice zahvaćaju – samo neime ili i ime i neime. To je tim problematičnije što su *hidronim* i *toponim* u hiponimsko-hiperonimskom odnosu, pa bi i *hidronimizacija* i *toponimizacija* trebale biti u hiponimsko-hiperonimskom odnosu.

◆ mrežni terminološki portal *Struna*

struna.hg.hr/en/naziv/antroponimizacija/53167/#naziv 150
© 2022 Institute of Croatian Language and Linguistics

antroponimizacija *noun f. sl.*

definition | prelazak apelativa ili antroponima bilo koje kategorije u koji drugi razred antroponima izmjenom svoje funkcije ⓘ

equivalents |
english: anthroponymisation
german: Anthroponymisierung
french: anthroponymisation
russian: антропонимизация

classification |
polje: filologija
grana: opće jezikoslovlje (lingvistika)
projekt: Hrvatsko jezikoslovno nazivlje (JENA)

source |
source of definition: *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika. Osnovnaja sistema i terminologija slavjanskoj onomastiki. Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik.* 1963. Makedonska akademija na naukite i umetnostite – Međunaroden komitet na slavistite – Komisija za slovenska onomastika. Skopje.

Slika 2. Obrada *antroponimizacije* u *Struni*

struna.hg.hr/en/naziv/toponimizacija/54175/#naziv 150

toponimizacija *noun f. sl.*

definition | prelazak apelativa, višerječne sveze ili onima bilo koje kategorije u toponim izmjenom svoje funkcije ⓘ

equivalents |
english: toponymisation
german: Toponymisierung
french: toponymisation
russian: топонимизация

note | Šimunović u *Uvodu u hrvatsko imenostvlje* određuje toponimizaciju kao oblik onimizacije pri kojemu se opća imenica promeće u toponim. Međutim, čest je slučaj da se množinski lik prezimena toponimizira (npr. *Mikulčić, Nenadić, Vlašići* itd.), pa navedena definicija nije potpuna.

classification |
polje: filologija
grana: opće jezikoslovlje (lingvistika)
projekt: Hrvatsko jezikoslovno nazivlje (JENA)

source |
source of definition: *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika. Osnovnaja sistema i terminologija slavjanskoj onomastiki. Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik.* 1963. Makedonska akademija na naukite i umetnostite – Međunaroden komitet na slavistite – Komisija za slovenska onomastika. Skopje.

Slika 3. Obrada *toponimizacije* u *Struni*

Struna sadržava dva termina tipa *x-izacija*. *Toponimizaciju* definira kao prelazak apelativa, višerječne sveze ili onima bilo koje kategorije u toponim izmjenom funkcije, a *antroponimizaciju* kao prelazak apelativa ili antroponima bilo koje kategorije u koji drugi razred antroponima izmjenom funkcije. Uspoređujući te definicije, uočavamo njihovu nesustavnost – 1) kod toponimizacije polazna jedinica može biti višerječni izraz, dok se kod antroponimizacije kao polazna jedinica ne spominje višerječni izraz; 2) kod toponimizacije polazna jedinica može biti ime bilo koje kategorije, dok se kod antroponimizacije među imenima koja mogu biti polazne jedinice spominju samo antroponimi, bilo koje kategorije. U sadržajnom smislu, definicija toponimizacije smislenija je od definicije antroponimizacije.

U bilješkama u Struni uz obje definicije stoji da su preuzete iz *Osnovnoga sistema*, no ta je tvrdnja problematična na nekoliko razina: 1) u bilješkama izostaje podatak o nesustavnostima u samom *Osnovnom sistemu* (nepodudaranju definicija na trima jezicima), 2) dok definicija toponimizacije u Struni odgovara definiciji toponimizacije na njemačkom jeziku u *Osnovnom sistemu*, definicija antroponimizacije u Struni ne odgovara definiciji antroponimizacije ni na jednom jeziku u *Osnovnom sistemu*. Konkretno, u definicijama u *Osnovnom sistemu* antroponimizacija zahvaća ili sva imena ili sve imenske kategorije osim antroponima (a nikako ne samo antroponime), te ni iz jedne definicije antroponimizacije u *Osnovnom sistemu* kao polazne jedinice nisu izostavljeni višerječni izrazi, dok u Struni jesu. Ako je već autor članka sâm oblikovao definiciju (tada je autorstvo trebao i navesti!), nisu jasna neka određenja, npr. zašto bi antroponimizacija zahvaćala samo antroponime ako antroponimi (bez obzira na antroponimijsku kategoriju) mogu nastati i od drugih imenskih kategorija (npr. prezime *Dalmacija* od istoizraznoga horonima, osobno ime *Vesna* od istoizraznoga teonima, osobni nadimak *Čokolino* od istoizraznoga krematonima, osobni nadimci *Bambi* i *Rudolf* od istoizraznih zoonima itd.).

Uz navedeno, čini se da nisu do kraja usklađeni odnosi među terminima obrađenima u *Struni* (*onimizacija*, *transonimizacija*, *antroponimizacija*, *toponimizacija*) – pritom ponajprije mislimo na hiperonimsko-hiponimski odnos.

III) Komentar

Uvidom u pregled interpretacija autorā uočavamo višeznačnost termina, odnosno različita poimanja autora.³⁷ Takve termine unatoč njihovoj detaljnosti smatramo nepotrebni, odnosno redundantni u mnogim kontekstima. Ako onomastičar inzistira na upotrebi različitih termina za proces nastanka imena od

³⁷ Bacajući pogled i na stranu onomastičku terminologiju, uočavamo još mogućih drugačijih interpretacija. Primjerice, u *NESČ-u* termini tipa *x-izacija* odnose se na tipove transonimizacije, tj. prijelaza imena u određeni tip imena (toponim, antroponim itd.).

imena i od neimena bez ikakvih promjena na izraznom planu (što bi trebao), termin *x-izacija* kao hiperonim nepotreban mu je. S druge strane, ako se *x-izacija* percipira kao tip onimizacije, bilo bi dovoljno navesti npr. »toponim nastao onimizacijom«. Jasno je da antroponimizacijom mogu nastati samo antroponimi, toponimizacijom samo toponimi itd., pa u klasifikaciji nije nužno isticati »toponim nastao toponimizacijom«. Ti termini eventualno bi bili primjenjivi ako bi se obrađivala ukupna građa – u tom slučaju moglo bi se navesti: »antroponimizacijom su nastala imena x, x, x; toponimizacijom su nastala imena x, x, x«. Međutim, u dosadašnjoj onomastičkoj praksi nije česta takva metodologija obrade građe (bez prethodne podjele na tipove imena). Još je jedan argument relevantan za terminološki sustav – onimizaciji suprotstavljamo deonimizaciju ili apelativizaciju kao naziv za suprotnu pojavu (nastanak apelativa od imena bez ikakve promjene na izraznom planu), dok u hrvatskoj onomastici nisu uobičajeni termini *deantroponimizacija*, *detoponimizacija*, *dezoonimizacija*, *dekrematonimizacija*, *deetnonimizacija* i sl. kao suprotstavljani terminima *antroponimizacija*, *toponimizacija*, *zoonimizacija*, *krematonimizacija* i sl.

Za šire poimanje *x-izacije* vrijedi po analogiji i komentar naveden u poglavlju 4.1.1. za šire poimanje onimizacije ili 4.1.7. za šire poimanje transonimizacije.

4.1.10. LEKSIČKE I ONIMIJSKE POSUĐENICE

I) Međunarodni onomastički terminološki priručnici

Termini *leksička posuđenica* i *onimijska posuđenica* nisu uvršteni ni u jedan od dvaju proučenih međunarodnih onomastičkih terminoloških priručnika.

II) Radovi hrvatskih autora

Terminom *leksička posuđenica* Lucia Miškulin Saletović i Ines Virč (2010) definiraju ime proizvoda nastalo od općih imenica ili morfema bez promjena na planu izraza. Autorice utvrđuju da su imena istarskih autokampova nastala od homofonskih općih imenica ili višerječnih izraza (*Lanterna*, *Pineta*, *Sidro*, *Ulika*, *Zelena Laguna*). Terminom *onimijska posuđenica* definiraju ime proizvoda nastalo od drugoga imena bez promjena na planu izraza. Autorice utvrđuju da su imena istarskih autokampova nastala od istoizraznih imena uvala (*Polari*, *Porto Sole*), ojkonima (*Medulin*, *Puntizela*), osobnih imena (*Tina*) itd. Termini su preuzeti od Platena (1997) i u međusobnom su odnosu.

III) Komentar

Ako se promatra odnos termina *leksička posuđenica* i *onimijska posuđenica* u ukupnoj jezikoslovnoj terminologiji, uočava se njihova neprikladnost na više razina: 1) nepotrebno bi se proširivalo značenje termina *posuđenica*, 2) onimi bi se neopravdano isključivali iz skupine *leksema* (a i imena pripadaju leksiku).

S obzirom na to da termini nisu zaživjeli među onomastičarima, ne preporučujemo ih za upotrebu.

4.1.11. UNUTARNJA DERIVACIJA

I) Međunarodni onomastički terminološki priručnici

Termin *unutarnja derivacija* nije uvršten ni u jedan od dvaju proučenih međunarodnih onomastičkih terminoloških priručnika.

II) Radovi hrvatskih autora

Termin *unutarnja derivacija* pronalazimo u opusu Barbare Vodanović (2021: 44)³⁸. Eksplicitna definicija izostaje, ali autorica njime obuhvaća primjere tvorbe imena od neimena (bez obzira na vrstu riječi) ili imena: npr. franc. *durand* 'tvrdo-glav' → *Durand* 'prezime', franc. *comte* 'grof' → *Comte* 'prezime'; franc. osobno ime *Jacques* → prezime *Jacques*. Termine *onimizacija* i *transonimizacija* autorica, čini se, smatra hiponimima tomu terminu, kako sugerira navod: »Prezime na nastala unutarnjom derivacijom česta su osobito ako pod time smatramo i onimizaciju tipa *kovač* > *Kovač*, *lončar* > *Lončar* i transonimizaciju tipa etnik/etnonim > prezime kao *Mađar* > *Mađar*, *Posavec* > *Posavec* i dr.« (Vodanović 2021: 44).

III) Komentar

S obzirom na to da termin nije zaživio među onomastičarima, ne preporučujemo ga za upotrebu.

4.1.12. SINTAKTIČKO-SEMANTIČKA TVORBA

I) Međunarodni onomastički terminološki priručnici

Termin *sintaktičko-semantička tvorba* nije uvršten ni u jedan od dvaju proučenih međunarodnih onomastičkih terminoloških priručnika.

II) Radovi hrvatskih autora

Termin *sintaktičko-semantička tvorba* upotrebljava Stjepan Babić (2002: 53). U »višečlane nazive« autor ubraja sljedeće primjere (uključujući i jedno ime):

přsnī kōš, čřnī sljěz, divlji kěstěn, plěsnā davoràna, kišelō mlijéko, òsnōvnā škōla, hlādni rāt, Nōvi Zágreb.

Babić komentira da tu pojavu ne smatra pravom tvorbom jer se »ne povećava broj označilaca, nego samo broj značenja.«

III) Komentar

Kritički osvrt v. u Tafra (2005: 118).

³⁸ Autorica se istim terminom koristi i u svojem doktorskom radu (v. Vodanović 2009).

S obzirom na to da termin u kontekstu tvorbe višerječnih imena nije zaživio među onomastičarima, ne preporučujemo ga za upotrebu.

4.1.13. LEKSIKALIZACIJA

I) Međunarodni onomastički terminološki priručnici

Termin *leksikalizacija* nije uvršten ni u jedan od dvaju proučenih međunarodnih onomastičkih terminoloških priručnika.

II) Radovi hrvatskih autora

Na termin *leksikalizacija* u kontekstu tvorbe višerječnih imenā nailazimo u opusu Branke Tafre (2005). Autorica leksikalizaciju definira kao »postupni povijesni proces semantičkih promjena koje dovode s jedne strane do osamostaljivanja pojedinoga oblika, a s druge nakon demotivacije do izjednačivanja leksičke skupine s riječju«. Autorica utvrđuje da se leksikalizirati mogu: 1) oblici promjenjivih riječi (nakon što se degramatikaliziraju) te 2) leksičke skupine, a novonastale leksičke jedinice mogu biti: 1) jednorječne i 2) višerječne (Tafra 2005: 117, 120–123).

Autorica ustrajno tvrdi da je za određenje leksikalizacije glavni kriterij semantička preobrazba s obzirom na to da je riječ o semantičkom procesu stvaranja novih jedinica. U tom kontekstu opravdano luči leksikalizaciju (*lijepa kata, vučja noga, crveni vjetar, morski pas, slijepi miš, Veliki medvjed*), za koje je bitna demotivacija i gubljenje značenjske samostalnosti svake sastavnice, od sintagmatizacije (*hrast lužnjak, tvrdi disk, stolna lampa*) (Tafra 2005: 120, 122–123).

Autorica među primjere nastale leksikalizacijom ubraja i imena:

Banjaluka, Starigrad, Veliki medvjed.

III) Komentar

Istaknimo da autorica na poseban način pristupa frazemima: »Premda bi se kod frazema moglo govoriti također o leksikalizaciji, ovdje se frazemima pripisuje frazeološko, a ne leksičko značenje pa se frazemi isključuju iz razmatranja« (Tafra 2005: 120). Vjerujemo da bi analoški kriterij bilo opravdano primijeniti i na imena.

S obzirom na to da termin u kontekstu tvorbe višerječnih imena nije zaživio među onomastičarima, ne preporučujemo ga za upotrebu.

5. Prema zaključku

5.1. Pogled u suprotnom smjeru – od pojave (tvorbenoga načina) prema terminu

Uvidom u pregled interpretacija autorā donesen u četvrtom poglavlju, usmjeren jedino na imensku tvorbu – i to na načine kojima imena nastaju od polaznih jedinica bez promjena na izraznom planu, uočili smo kaotično stanje u upotrebi onomastičke terminologije. S jedne strane istu pojavu različiti autori različito nazivaju, s druge strane istim terminom različiti autori nazivaju različite pojave, a naišli smo čak i na oba problema u istom radu, dakle kod istoga autora.

Za usustavljanje terminologije nužno je primijeniti nekoliko načela:

a) zadržati stare termine i njihova značenja ako su dobri (primjenjivi, funkcionalni), uzimajući pritom u obzir njihovu ustaljenost u struci

b) uvoditi nove termine ili modificirati postojeće termine ako to opravdano doprinosi preciznosti i sustavnosti, dakako uz nužnu argumentaciju

c) izbjegavati opterećivanje terminološkoga sustava uvođenjem novih termina za svaku pojavu (i za svaku pojedinost)

d) izbjegavati uvođenje nepotrebnih terminoloških istoznačnih neologizama koji opterećuju terminološki sustav jer se stvara nepoželjna sinonimija

e) izbjegavati nepotrebne terminološke preinake u percepcijama koje također opterećuju terminološki sustav jer se stvara nepoželjna višeznačnost

f) uskladiti onomastičku terminologiju s ostalom lingvističkom terminologijom (odnosno uklopiti ju u nju).

U komentarima smo se kritički osvrnuli na termine koji postoje u literaturi i na to kako ih pojedini autori percipiraju. Vjerujemo da je na temelju tih komentara moguće revidirati terminologiju i postići njezinu veću preciznost.

Ustanovivši od kojih su sve različitih polaznih jedinica imena mogla nastati bez ikakvih formalnih preinaka, predlažemo sljedeće termine:

onimizacija = tvorbeni način kojim od nominativa opće imenice ili od višerječnoga izraza bez statusa imena bez ikakvih formalnih preinaka nastaje ime

onimizacija i (usporedna) konverzija = tvorbeni način kojim od nominativa jednorječnoga neimena koje nije opća imenica (ako je riječ deklinabilna) – dakle, pridjeva, uzvika, priloga itd. – bez ikakvih formalnih preinaka nastaje ime

transonimizacija = tvorbeni način kojim od nominativa imena (jednorječnoga ili višerječnoga) bez ikakvih formalnih preinaka nastaje ime.

Smatramo da zasebnim terminima nije nužno isticati/precizirati:

- a) koja imenska kategorija nastaje tvorbenim načinom
- b) od koje je imenske kategorije nastalo novo ime
- c) odnosi li se polazna jedinica na stvaran ili nestvaran referent
- d) odnosi li se novonastalo ime na stvaran ili nestvaran referent.

U ovom kontekstu važno je jasno naglasiti i što se smatra *formalnom preinakom*, odnosno promjenom na planu izraza.

Kad bi formalne preinake podrazumijevale samo preinake na fonološkom planu, među tvorbenim načinima koji se temelje na izostanku formalnih promjena morali bismo razmotriti i procese u kojima kosi padež (nekanonski oblik) polazne jedinice (dakako, u slučaju da je riječ o deklinabilnoj polaznoj jedinici) postaje nominativ (kanonski lik) novonastaloga imena.

Međutim, smatramo da se formalna preinaka ne tiče samo fonologije, nego i morfologije. U opisanom slučaju minimalno dolazi do promjene padeža (npr. *Jezičke, Křče, Prłoge, Gôrje křče, Xabjõnčane kõte* i sl. – A mn. m. r. neimena → N mn. m. r. imena (Horvat 2018b)), a mogu se dogoditi i druge preinake, poput promjene gramatičkoga roda i/ili gramatičkoga broja (npr. *Podaca* – G mn. s. r. neimena → N jd ž. r. imena (Šimunović 2009: 26)). Budući da je riječ o morfološkoj promjeni, nije zadovoljen uvjet izostanka formalne preinake da bi se moglo govoriti o tvorbenim načinima koji su tema ovoga rada.

Što se tiče višerječnih imena, smatramo da za tvorbu riječi nije relevantno jesu li nastala od neimenskoga višerječnoga izraza, u kojem nijedna od sastavnica nije ime (npr. *dugo polje* → *Dugo polje*) ili su nastala od postojećega imena predmetanjem/dodavanjem neimenske sastavnice (npr. *novi Zagreb* → *Novi Zagreb*). U obama slučajevima novonastalo ime odnosi se na novi referent i zbog toga možemo govoriti o onimizaciji.

5.2. Primjeri imena nastalih različitim tvorbenim načinima obrađenima u ovom radu

Oprimjerenja u terminologiji omogućuju jasno uočavanje razlika i nijansi među različitim konkretnim pojavama. Sljedećim primjerima iz različitih imenskih kategorija ilustriraju se tvorbeni načini obrađeni u ovom radu. Oni dokazuju plodnost određenoga tvorbenoga načina u tvorbi iménā te ilustriraju primjenjivost predložene terminologije u onomastici općenito (neovisno o pripadnosti imenskoj kategoriji³⁹).

³⁹ S obzirom na to da u hrvatskoj onomastici nisu ustaljeni termini za imena mnogih tipova referenata (npr. imena zgrada, imena glazbenih sastava), u sljedećim se tablicama radi sustavnosti donose opisni nazivi imenskih kategorija (*ime naselja* umjesto *ojkonim*, *ime vodnoga referenta* umjesto *hidronim* itd.).

Dio je primjera općejezični (stoga se za njih ne navode vrele), dio je ekscerpiran iz literature (uz uobičajeno citiranje)⁴⁰, a dio primjera prikupljen je autorovim terenskim ili arhivskim istraživanjem. Zbog heterogenosti vrelā zapisi primjera nisu ujednačeni.

U prvom poglavlju već smo upozorili na potrebu razlikovanja onoga što je nastalo gramatičkim i semantičkim procesima u hrvatskom jeziku od onoga što je posuđeno iz stranih jezika (usp. Tafra i Košutar 2009: 105). Imajući na umu da su pri razlučivanju posuđenoga od rezultata tvorbe u hrvatskom jeziku moguće dileme, donosimo nekoliko napomena.

a) Pri određivanju onimizacije te onimizacije i konverzije potrebno je utvrditi da je polazna jedinica bila dio neimenskoga sloja hrvatskoga jezika kao sustava, imajući pritom na umu da su imena činjenica organskoga govora u kojem su nastala, odnosno da sadržavaju i dijalektne značajke. Etimologija neimena od kojega je nastalo ime nije relevantna – primjerice, osobni nadimci *Cigla*, *Helij*, *Šajeta*, *Šunka* nastali su onimizacijom od neimena potvrđenih u hrvatskim govorima, a za tu tvrdnju nije relevantno što su ta istozvučna neimena u tim govorima posuđenice.

b) Smatramo da pri tvorbenoj analizi nije relevantno je li novodobiveno ime kalk. Kako kalkove tvorbeno analiziramo u općem jeziku (npr. *neb-o-der-ø* (složeno-sufiksalna tvorenica prema engl. *skyscraper*), *svjet-o-nazor* (složenica prema njem. *Weltanschauung*), *iz-let* (prefiksalna izvedenica prema njem. *Ausflug*)), tako ih analiziramo i u imenskom sloju (npr. ime zvijezda *Dupin* interpretiramo kao rezultat onimizacije apelativa *dupin*, i to prema lat. *Delphinus*, ime zgrade *Kineski zid* interpretiramo kao rezultat transonimizacije imena *Kineski zid*, i to prema npr. njem. *Chinesische Mauer* ili engl. *Great Wall*).

c) Pri proučavanju imenske tvorbe vjerojatno bismo najviše dilema mogli imati pri diferenciranju transonimizacije od posuđivanja imena. Svjesni smo da pri imenovanju inspiracija nema ograničenja – imenovatelji zbog svoje opće informiranosti asocijacije pronalaze i izvan granica svoje zemlje, odnosno svojega jezika. Možda bi tko za osobne nadimke poput *Arafat*, *Bambi*, *Big Brother*, *Candelaria*, *Fritzl*, *Frodo*, *Hitler*, *Milošević*, *Mona Lisa*, *Pinokio*, *Rocky* i slične ili za imena životinja poput *Dolly Parton*, *Lupita*, *Shrek*, *Sia*, *Simba* i sl. ili za imena plaža *Copacabana* (u Osijeku, u Dubrovniku, u Okrugu Gornjem itd.) ili za imena zgrada *Alcatraz*, *Lepa Brena*, *Milka*, *Titanik* i *Toblerone* ili za ime varaždinske četvrti *Bronx* tvrdio da je riječ o posuđenicama jer imena primarnih referenata nisu hrvatska. Smatram, međutim, da je pri opisu nastanka takvih imena najjednostavnije voditi se činjenicom da je novonastalo ime nastalo u hrvatskom. Argumentira

⁴⁰ U tom je slučaju interpretacija tvorbenoga načina moja te se ne mora nužno podudarati s interpretacijom autora rada u kojem je primjer naveden.

to analogija – ako je npr. pridjev *newyorški/njujorški* nastao hrvatskim tvorbenim načinom (sufiksalsnom tvorbom) od polaznoga stranoga imena te time pripada hrvatskomu jeziku, onda su imena navedena u ovom odjeljku također nastala hrvatskim tvorbenim načinom (transonimizacijom) od polaznoga stranoga imena te time pripadaju hrvatskomu jeziku.

ONIMIZACIJA

imenska kategorija	primjeri jednorječnih imena	primjeri višerječnih imena
osebna imena	<i>Javor, Neven, Vuk</i> itd.; <i>Dunja, Duša, Đurđica, Ivančica, Ljubica, Maslina, Nada, Seka, Slava, Višnja, Vjera, Zora</i> itd.	
osebni nadimci	<i>Braco, Brada, Cigla, Cikla, Forenzičarka, Helij, Kača, Keksi, Kuma, Lutkica, Mrvica, Mudrac, Munja, Pandur, Paranoja, Poslovođa, Propuh, Pura, Senf, Strina, Šajeta, Šerif, Šunka, Ptica, Veter, Žmigavac</i> itd.	<i>Kak S'ove, Opet Ste Tu, Snježna Kraljica, Topla Voda, Upraviteljica Svemira, Vatreni Lakat</i> itd.
prezimena	<i>Biškup, Brodar, Bubnjar, Car, Ciglar, Cimerman, Dretar, Klobučar, Knez, Kolar, Kovač, Kralj, Kramar, Lončar, Pintar, Pokrivač, Prelec, Samardžija, Tišljar, Tkalec, Zlatar, Zvonar, Žganjer, Župan</i> itd.	
imena životinja	<i>Alat, Bèba, Bèčār, Cuza, Dorat, Griva, Grozd, Jabuka, Jagoda, Jarebica, Jelen, Kmica, Lisa, Mřvica, Pāša, Spiklić, Sraka, Suza, Vidra, Vitez, Zōra, Zvezda</i> itd. (Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga 2008; Čilaš Šimpraga i Horvat 2014; Horvat 2016; 2019)	<i>Crni Ljepotan</i> itd.

imenska kategorija	primjeri jednorječnih imena	primjeri višerječnih imena
imena naselja	<i>Apatija, Brest, Breza, Čabar, Čret, Dvor, Gorica, Hum, Kajgana, Kapela, Ključ, Lipa, Luka, Majur, Opatija, Osijek, Otok, Plovanija, Pregrada, Prelog, Rijeka, Rupa, Sleme, Struga, Vrbje</i> ~ <i>Goriće</i> (Horvat 2018b), <i>Celine, Fužine, Kutovi, Lokve, Ploče, Ponikve, Sela, Vrata, Zdenci</i> itd.	<i>Beli Manastir, Duga Resa, Dugo Selo, Nova Ves, Stari Grad</i> itd.
imena gradskih četvrti ili dijelova naselja	<i>Blato, Borovje, Brestje, Brezje, Brajda, Cerje, Dubrava, Kajzerica, Kantrida, Kila, Lanište, Lenišće, Mlaka, Pleso, Siget, Soboština, Sopot, Središće, Šalata, Trnje, Trokut, Varoš, Vrbik</i> ~ <i>Brda, Celine, Gredice, Ravnice, Struge, Utrine</i> itd.	<i>Črna Pěšta</i> (Frančić i Menac-Mihalić 2020: 329), <i>Cvjetno naselje, Donji grad, Gornji grad, Savski gaj</i> itd.
imena zgrada	<i>Banana, Četverolist, Kockica, Mamutica, Prostitutka, Visibaba</i> ~ <i>Bermude, Rakete</i> itd.	<i>Kutija šibica, Trešnjevačka ljepotica, Zagrebački plavi</i> itd.
imena vodnih referenata	<i>Gràba, Kòtlek, Korčje, Ribjak</i> (Horvat 2018b); <i>Plitvica; Bajer, Šoderica</i> ~ <i>Kaskàde, Vĩry</i> itd. (Horvat 2018b)	<i>Màla tòja, Pylòtska Dròva, Pre brěstaj, Pre gfmekò, Prèlo dvò, Sàčerova gràba, Stòra Běna, Štěfajnsky pòtok, Trěča kaskàda, Vělyke klisore</i> (Horvat 2018b) ~ <i>Stòre splavnice</i> itd. (Horvat 2018b)
imena prirodnih uzvisina i s njima povezanih reljefnih oblika	<i>Bòbej, Cũfta, Želòdec</i> (Horvat 2018b); <i>Bilo, Brdo, Čardak, Čekić, Duman, Gorica, Gradina, Greda, Grič</i> (Mataija 2019); <i>Glavica, Sljeme, Stražica, Velebit</i> itd.	<i>Dògò bìlo, Vělyky brěk</i> (Horvat 2018b); <i>Crni vrh, Golo brdo, Ravni vršak, Stolačko bilo</i> (Mataija 2019); <i>Suhi vrh, Vodička griza, Zvončev vrh</i> itd.

imenska kategorija	primjeri jednorječnih imena	primjeri višerječnih imena
imena oranica i livada	<i>Bèrek, Bòkēvje, Cmrēčje, Črētek, Dòl, Gòj, Gfmje, Xřžišče, Jēčmenyšče, Jòtok, Jòsek, Křžòpòtje, Lògvyč, Lèdyna, Madòles, Mároř, Paràga, Ròškòvje, Vògel, Vòlinec, Zòbyšče</i> ~ <i>Blazìne, Celìne, Gòty, Gràbe, Kolìbe, Kòty, Křčy, Lájzyne, Lòzy, Lèdyne, Lyvèry, Lòke, Mòļove, Pèsky, Ravniçe, Sèla, Senòkòše</i> itd. (Horvat 2018b)	<i>Bòncēf vřt, Mřzłò pòle, Pòd Vřty, Pret xřzamy, Stòra Křčevyna, Stòra vès, Třstenē dòl</i> ~ <i>Dòge mèkòte, Gòrjy vřty, Pòļònsky dèly, Pùste lyvàde, Trì lipe, Vòrořky vřty, Žìrna tòbla</i> itd. (Horvat 2018b)
imena zviježđa	<i>Bik, Dupin, Jarac, Jednorog, Kočijař, Kompas, Labud, Lisica, Mreža, Orao, Ovan, Peč, Rak, Štit, Vodenjак, Zmaj, Ždrijebe</i> ~ <i>Blizanci, Ribe</i> itd.	<i>Južna kruna, Mali medvjed, Veliki pas, Vodena zmija</i> itd.
imena glazbenih sastava	<i>Aerodrom, Haustor, Karma, Magazin, Riva, Vatra, Zadruga</i> ~ <i>Baruni, Đavoli, Gazde, Kavaliri, Majke, Stijene, Vještice</i> itd.	<i>Atomsko sklonište, Crveni koralji, Daleka obala, Hladno pivo, Novi fosili, Parni Valjak, Pravila igre, Srebrna krila, Teška industrija, Zlatni dukati</i> itd.
skupna imena pripadnika sportskoga kluba ili sportske reprezentacije	<i>Barakude, Dabrovi, Kauboji, Pjesnici, Vukovi, Žapci</i> itd.	<i>Kraljice šoka</i>
imena političkih stranaka	<i>Centar, Fokus</i> ~ <i>Socijaldemokrati</i> itd.	<i>Hrvatska demokratska zajednica, Nova ljevica, Radnička fronta, Socijaldemokratska partija Hrvatske, Za grad</i> itd.

Tablica 1. Primjeri nastali onimizacijom

ONIMIZACIJA I KONVERZIJA

imenska kategorija	primjeri jednorječnih imena
osebna imena	<i>Ognjen</i> (premda se može interpretirati i kao rezultat imenske sufiksalne tvorbe) itd.; <i>Bela, Blaga, Blažena, Divna, Dobra, Draga, Jasna, Mila, Mirna, Vesela, Živa</i> itd.
osobni nadimci	<i>Bêli, Crni, Dugi, Kuruzni, Mâci, Nîmi, Sùmljivi, Zlâtni, Žuti</i> itd.; <i>Ampak, Ho, Mašala, Šljus</i> itd. (dio primjera ekscerpiran je iz Čilaš Šimpraga 2011 i Puškar 2021)
prezimana	<i>Jerolimov, Kardov, Petrov, Putin, Radin, Tomasov</i> itd.
imena životinja	<i>Bêla, Bêlonosa, Crnkasta, Čubrasta, Čulava, Draga, Krnja, Kusa, Rudasta, Šuta, Velouha, Žutkasta; Čulavi, Resati</i> itd. (Horvat 2019)
imena naselja	<i>Antin, Ernestinovo, Hrastovsko, Ivankovo, Karaševo, Krasno, Medveja, Mohovo, Slano, Studena, Velika, Volosko</i> itd.
imena gradskih četvrti ili dijelova naselja	<i>Drenova, Gajevo, Grgačevo, Prečko, Špansko, Travno, Trnsko</i> itd.
imena zgrada	<i>Avijatičarska, Mornarska, Pilotska</i> itd.*
imena vodnih referenata	<i>Alôxa</i> (Horvat 2018b); <i>Dobra, Draga, Mirna; Bistra, Gliboki</i> itd.
imena prirodnih uzvisina i s njima povezanih reljefnih oblika	<i>Biokovo, Učka</i> itd.
imena oranica i livada	<i>Cygôjnska, Doḃovčêkq, Dôga, Gatnô, Ješêče, Míkovo, Môtovo, Pečêncovo, Pošrêdja, Sêlska, Slâvenska, Smêdrevô</i> itd. (Horvat 2018b)
skupna imena pripadnika sportskoga kluba ili sportske reprezentacije	<i>Bili, Modri, Pakleni, Vatreli</i> itd.
imena političkih stranaka	<i>Možemo, Pametno</i>

Tablica 2. Primjeri nastali onimizacijom i konverzijom

* Ova imena supostojе s dvorječnim imenima koja sadrŹavaju identifikacijsku sastavnicu *zgrada*: *Avijatičarska zgrada, Mornarska zgrada, Pilotska zgrada* itd. Budući da nije riječ o službenim imenima, nije moguće utvrditi jesu li stariji jednorječni ili dvorječni likovi te bi jednorječne likove jednako opravdano bilo smatrati i primjerima univerbizijske elipse i usporedne konverzije (usp. Horvat 2018a).

TRANSONIMIZACIJA

imenska kategorija	primjeri jednorječnih imena	primjeri višerječnih imena
osobna imena	<i>Dijana, Drina, Jadran, Korana, Morana</i> (od imena božice vegetacijskoga ciklusa, osvete i smrti), <i>Nika, Una, Vesna</i> (od imena božice mladosti i proljeća, proljetne radosti i budnosti) itd.	
osobni nadimci	<i>Arafat, Bambi, Candelaria, Fritzl, Frodo, Hitler, Međimurka, Meksikanac, Milošević, Pinokio, Podravka, Rocky, Rudolf, Sulejman</i> itd.	<i>Big Brother, Jozo Bozo, Lazo Goluža, Mona Lisa, Papa Štrumf, Princ Valijant, Veliki Vođa, Vrele Usne</i> itd.
prezimana	<i>Balent, Blagus, Bogdan, Boris, Damjan, David, Dominik, Gašpar, Habijan, Herman, Lazar, Marijan, Markač, Rok, Štefan; Glogovec, Dalmacija, Erdelji, Kaniža, Negovec; Čeh, Horvat, Posavec, Raguž</i> itd.	
imena životinja	<i>Ahilej, Astra, Cigan, Frida, Jadranka, Lašica, Linda, Lupita, Manda, Paul, Samanta, Shrek, Tatar</i> (Čilaš Šimpraga i Horvat 2014; Horvat 2016; 2019), <i>Sia, Simba, Tesla</i> itd.	<i>Dolly Parton, Jagodica Bobica</i> itd.
imena naselja	<i>Banfi, Čingi-Lingi, Kelemen, Metković, Mikleuš, Nijemci, Orebić, Otok</i> (Međimurje) itd.	
imena gradskih četvrti ili dije- lova naselja	<i>B'alkan</i> (Blažeka 2018: 45), <i>Šangaj</i> (Čatić 2010: 63), <i>Vátykan</i> (Horvat 2018b), <i>Bronx, Horvati, Maksimir</i>	
imena zgrada	<i>Alcatraz, Alkar, Bajadera, Bastilja, Čokolino, Milka, Muslimanka, Titanik, Toblerone</i> itd.	<i>Kineski zid, Lepa Brena, Plavi radion</i> itd.

imenska kategorija	primjeri jednorječnih imena	primjeri višerječnih imena
imena vodnih referenata	<i>Črnoĝlôvec, Kôřšina, Zlôka, Sêĝovyna</i> (Horvat 2018b); <i>Abesinija, Bundeĝ, Copacabana, Čiče, Jarun, Koprivnica, Korana, Napolitanke, Rakitje</i> itd.	
imena prirodnih uzvisina i s njima povezanih reljefnih oblika	<i>Mihâtovac, Râdovan, Vlâh</i> (Top Korn); <i>Kalvarija</i> itd.	
imena oranica i livada	<i>Bâjnkôvec, Debeļôk, Xâbjan, Katalêna, Matôk, Môrgyč, Meșôr, Mêļjank/Mêļjenk, Šipôš, Štûban</i> itd. (Horvat 2018b)	<i>Trî lipe</i> itd. (Horvat 2018b)
imena zviježđa	<i>Andromeda, Cefej, Herkul, Kasiopeja, Pegaz, Perzej</i> itd.	
imena glazbenih sastava	<i>Mejaši</i> itd.	<i>Kineski zid</i> itd.

Tablica 3. Primjeri nastali transonimizacijom

Literatura

- Babić, Stjepan. ³2002. *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Nakladni zavod Globus.
- Barac-Grum, Vida. 1988. Ime u društvenom i jezičnom kontekstu. *Rasprave Zavoda za jezik*, 14, Zagreb, 35–41.
- Barac-Grum, Vida. 1990. Mogućnosti preobrazbe vlastitoga imena. *Rasprave Zavoda za jezik*, 16, Zagreb, 15–20.
- Barić, Eugenija i dr. ²1997. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Bijak, Urszula. 2017. Transonimizacija, czyli „wędrówki nazw”. *Folia onomastica Croatica*, 26, Zagreb, 1–14.
- Bjelanović, Živko. 2007. *Onomastičke teme*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Bjelanović, Živko; Marasović-Alujević, Marina. 2008. Splitska prezimena etnonimskog podrijetla s talijansko-hrvatskim jezičnim odlikama. *Folia onomastica Croatica*, 17, Zagreb, 19–35.
- Blažeka, Đuro. 2018. *Rječnik preloške skupine govora međimurskog dijalekta*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Brešan Ančić, Tanja. 2015. Struktura (mikro)toponima Općine Jelsa. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*, 8, Split, 3–24.
- Brgles, Branimir. 2018. Kratki uvod u kasnosrednjovjekovnu zagrebačku toponimiju. *Kaj: časopis za književnost, umjetnost i kulturu*, LI/5–6, Zagreb, 45–58.
- Brozović Rončević, Dunja. 1997. *Apelativi u hrvatskoj hidronimiji*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Brozović Rončević, Dunja; Čilaš Šimpraga, Ankica. 2008. Nacrt za zoonomastička istraživanja (na primjeru imena konja). *Folia onomastica Croatica*, 17, Zagreb, 37–58.
- Brozović Rončević, Dunja; Virč, Ines. 2015. Jezični slojevi i struktura međimurske hidronimije. *Slavia Centralis*, 2, Maribor, 5–19.
- Čatić, Ivana. 2010. Toponimija Semeljaca – sela istočne Đakovštine. *Folia onomastica Croatica*, 19, Zagreb, 47–67.
- Čilaš Šimpraga, Ankica. 2006. *Antroponimija i toponimija Promine*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Čilaš Šimpraga, Ankica. 2007. Razvoj prezimenskog sustava na Miljevcima. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 33, Zagreb, 41–65.
- Čilaš Šimpraga, Ankica. 2011. Osobni nadimci u seoskoj sredini na primjeru Promine. *Folia onomastica Croatica*, 20, Zagreb, 21–48.
- Čilaš Šimpraga, Ankica. 2013. Toponimija miljevačkih sela Kaočina i Ključa. *Folia onomastica Croatica*, 22, Zagreb, 1–35.

- Čilaš Šimpraga, Ankica. 2019a. *Croatian Equivalents of ICOS Key Onomastic Terms*. ICOS. https://icosweb.net/wp/wp-content/uploads/2021/12/Croatian_ICOS-Terms-hr-1.pdf (pristupljeno 1. lipnja 2022.).
- Čilaš Šimpraga, Ankica. 2019b. Croatian Onomastic Terminology Related to Sainly Names. *Folia onomastica Croatica*, 28, Zagreb, 39–51.
- Čilaš Šimpraga, Ankica; Frančić, Anđela. 2019. Pogled u hrvatsku onomastičku terminologiju. *Konvergenie a divergenie v propriálnej sfére. 20. slovenská onomastická konferencia (zborník referátov)*. Ur. Chomová, Alexandra; Krško, Jaromír; Valentová, Iveta. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici – Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akademie vied v Bratislave, 29–43.
- Čilaš Šimpraga, Ankica; Horvat, Joža. 2014. Iz hrvatske zoonimije: imenovanje krava. *Folia onomastica Croatica*, 23, Zagreb, 39–75.
- Domorad, Bernardica; Mikić Čolić, Ana. 2019. Što je (u) ime(nu) – onimizacija i eponimizacija u hrvatskom jeziku. *Gramatikom kroz onomastiku. Zbornik radova*. Ur. Glušac, Maja; Mikić Čolić, Ana. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 95–108.
- Frančić, Anđela. 2000. O prezimenu *Zagorec*. *Folia onomastica Croatica*, 9, Zagreb, 43–55.
- Frančić, Anđela. 2002. *Međimurska prezimena*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Frančić, Anđela. 2003. Rečka mikrotoponimija. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 29, Zagreb, 373–389.
- Frančić, Anđela. 2007a. Prezimena u *Kinchu oszebuinome szlavnoga Orszaga Horvatczkoga* Petra Berkea. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 33, Zagreb, 67–89.
- Frančić, Anđela. 2007b. Uvid u hrvatsku toponimiju na sjeverozapadnoj međi. *Jezikoslovni zapiski*, 13/1–2, Ljubljana, 147–157.
- Frančić, Anđela. 2015a. Imena i standardnojezična norma. *Nestandardni hrvatski jezik prema standardnom hrvatskom jeziku*. Ur. Suvala, Anđa; Pandžić, Jasna. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 42–54.
- Frančić, Anđela. 2015b. Odslik hrvatsko-mađarskih dodira u hrvatskim prezimenima. *Linguistica*, 55, Ljubljana, 229–239.
- Frančić, Anđela. 2015c. Suvremena hrvatska onomastika – izazovi, potrebe i mogućnosti. *Croatica*, XXXIX/59, Zagreb, 75–85.
- Frančić, Anđela. 2016. Prezimena – vrela dijalektnih podataka. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 20, Zagreb, 43–55.
- Frančić, Anđela. 2019a. Geolingvistika i antroponomastička istraživanja: prezimena od naziva za osobu koja kroji i šije odjeću. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 23, Zagreb, 55–80.

- Frančić, Anđela. 2019b. Granice među antroponimijskim kategorijama. *Onomastica*, LXIII, Kraków, 51–65.
- Frančić, Anđela; Petrović, Bernardina. 2013. *Hrvatski jezik i jezična kultura*. Zareprešić: Visoka škola za poslovanje i upravljanje s pravom javnosti „Baltazar Adam Krčelić”.
- Frančić, Anđela; Menac-Mihalić, Mira. 2020. *Rječnik frazema i poslovice međimurskoga govora Svete Marije. Kaj? Storijska Kanižaj!* Zagreb: Knjigra.
- Gilić, Stanislav. 2008. *Toponimija Općine Klana: katastarske općine Klana, Breza, Lisac, Studena i Škalnica*. Klana: Katedra Čakavskog sabora – Društvo za povjesnicu Klana.
- Grgić, Ana; Nikolić, Davor. 2014. »Ovaj grad zovu još i...« – o antonomazijama za toponime. *Folia onomastica Croatica*, 23, Zagreb, 77–94.
- Horvat, Joža. 2016. Imena konja u Kurelčevu djelu *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami* (1867.) iz zoonomastičke perspektive. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 42/1, Zagreb, 21–60.
- Horvat, Joža. 2018a. Prilog proučavanju imenske tvorbe: o tvorbenim načinima kojima od višerječnih toponima jedino izostavljanjem koje njihove sastavnice nastaju novi toponimi. *Folia onomastica Croatica*, 27, Zagreb, 15–46.
- Horvat, Joža. 2018b. *Toponimija ludbreške Podravine*. Doktorski rad. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Horvat, Joža. 2019. Jesu li imena ovaca i ovnova *crne ovce* među zoonimima u djelu *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami* Frana Kurelca? *Folia onomastica Croatica*, 28, Zagreb, 63–134.
- Horvat, Joža. 2020. From *Paul the Octopus* to *Achilles the Cat* – Proper Names of Animals Which Predict the Outcomes of Sports Competitions. *Folia onomastica Croatica*, 29, Zagreb, 73–121.
- Horvat, Marijana; Perić Gavrančić, Sanja. 2011. Primjeri preobrazbe u *Ričoslovniku iliričkoga, italijanskoga i nimačkoga jezika* Josipa Voltića. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 37/1, Zagreb, 29–40.
- Hranj, Martina. 2020. *Varaždinska prezimena – pregled mijena prezimenskoga sustava i onomastička raščlamba*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2013. II. Pregled gramatike hrvatskoga jezika. 4. Rječotvorje – tvorba riječi. Bičanić, Ante i dr. 2013. *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*. Zagreb: Croatica, 127–382.
- ICOS = *ICOS List of Key Onomastic Terms*. ICOS. <https://icosweb.net/publications/onomastic-terminology/> (pristupljeno 6. ožujka 2022.).
- Ivšić Majić, Dubravka. 2018. Jezično podrijetlo suvremenih hrvatskih osobnih imena. Čilaš Šimpraga, Ankica; Ivšić Majić, Dubravka; Vidović, Domagoj.

2018. *Rječnik suvremenih hrvatskih osobnih imena*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 20–34.
- Kapović, Mate. 2006. Toponimija sela Prapatnice u Vrgorskoj krajini. *Folia onomastica Croatica*, 15, Zagreb, 113–131.
- Lasić, Josip. 2017. *Onomastički opis splitske hodonimije*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Lasić, Josip. 2021. Ptica u hrvatskome prezimenskome mozaiku. *Poznańskie Studia Slawistyczne*, 20, Poznań, 123–139. <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/pss/article/download/29391/26167/> (pristupljeno 21. lipnja 2022.).
- Lozić Knezović, Katarina. 2018. Obalni toponimi otoka Brača – prilog *Bračkoj toponimiji* Petra Šimunovića. *Folia onomastica Croatica*, 27, Zagreb, 47–69.
- Lozić Knezović, Katarina; Marasović-Alujević, Marina. 2012. Toponimija mjesta Mravince. *Folia onomastica Croatica*, 21, Zagreb, 121–146.
- Lozić Knezović, Katarina; Marasović-Alujević, Marina. 2017. Transonymization as Revitalization: Old Toponyms of Split. *Вопросы ономастики*, 14/2, Екатеринбург, 159–173.
- Luketin-Alfirević, Antonia. 2015. *Antroponimija Kaštela*. Doktorski rad. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.
- Luketin-Alfirević, Antonia; Rogošić, Andrea. 2011. O imenima jedrenjaka u Dalmaciji u 19. stoljeću. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*. 4. Gl. ur. Relja, Renata. Split: Sveučilište u Splitu, 77–109.
- Marković, Ivan. 2012. *Uvod u jezičnu morfologiju*. Zagreb: Disput.
- Mataija, Ivica. 2019. *Lička toponimija*. Doktorski rad. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Mihaljević, Milica; Ramadanović, Ermina. 2006. Razradba tvorbenih načina u nazivlju (s posebnim obzirom na odnos među složenicama bez spojnika -o-, sraslicama i tvorenicama s prefiksoidima). *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 32, Zagreb, 193–211.
- Miškuljin Saletović, Lucia; Virč, Ines. 2010. Imena autokampova u Istri. *Kroatologija*, 172, Zagreb, 154–163.
- NESČ = *Nový encyklopedický slovník češtiny online*. Ur. Karlík, Petr; Nekuła, Marek; Pleskalová, Jana. Brno: Masarykova univerzita. <https://www.czechency.org/slovník> (pristupljeno 4. srpnja 2022.).
- Nežić, Ivana. 2019a. Iz antroponimije Svetoga Lovreča Labinskoga. *Čakavska rič: Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, XLVII/1–2, Split, 47–79.
- Nežić, Ivana. 2019b. O toponimima u oporukama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća. *Zbornik Lovranščine*, 6, Lovran, 119–157.
- Ološtiak, Martin. 2018. *Onymická a deonymická nominácia*. Prešov: Filozofická fakulta PU v Prešove.
- Osnoven sistem* = Безлај, Франце и др. (ур.). 1983. *Основен систем и терминологија на словенската ономастика. Основная система и терминологија на словенската ономастика*.

- терминология на славянској ономастици. *Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik*. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.
- Platen, Christoph. 1997. «Ökonymie»: *Zur Produktnamen-Linguistik im Europäischen Binnenmarkt*. Tübingen: Max Niemeyer.
- Podolskaја 1978 = Подольская, Наталья Владимировна. 1978. *Словарь русской ономастической терминологии*. Москва: Издательство “Наука”.
- Puškar, Krunoslav. 2021. *Antroponimija potkalničkoga Prigorja*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Rogošić, Andrea; Luketin Alfirević, Andrea. 2014. Imena i prezimena splitskih nahoda u 19. stoljeću. *Folia onomastica Croatica*, 23, Zagreb, 209–241.
- Runjaić, Siniša; Štebih Golub, Barbara. 2021. Semantička tvorba u terminologiji. *Słowotwórstwo w przestrzeni komunikacyjnej*. Ur. Kowalski, Paweł. Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 289–306.
- Samardžija, Marko. 2003. *Hrvatski jezik 4*. Zagreb: Školska knjiga.
- Simeon, Rikard. 1986. *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, I. – II. Zagreb: Matica hrvatska.
- Skračić, Vladimir. 2011. *Toponomastička početnica. Osnovni pojmovi i metoda terenskih istraživanja*. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Struna = Hrvatsko strukovno nazivlje*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
<http://struna.ihjj.hr/en/naziv/antroponimizacija/53167/#naziv>
<http://struna.ihjj.hr/en/naziv/onimizacija/53448/#naziv>
<http://struna.ihjj.hr/en/naziv/toponimizacija/54175/#naziv>
<http://struna.ihjj.hr/en/naziv/transonimizacija/53565/#naziv> (pristupljeno 16. svibnja 2022.)
- Šimunović, Petar. 1979. Tipološko-strukturalni ogled istarske ojkonimije. *Rasprave Zavoda za jezik*, 4–5, Zagreb, 219–249.
- Šimunović, Petar. 2004. *Bračka toponimija*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Šimunović, Petar. 2005. *Toponimija istočnoga jadranskoga prostora*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Šimunović, Petar. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Šimunović, Petar. 2013. Predantički toponimi u današnjoj (i povijesnoj) Hrvatskoj. *Folia onomastica Croatica*, 22, Zagreb, 147–214.
- Šrámek, Rudolf. 2003. Transonymizace v propriální nominaci. *Folia onomastica Croatica*, 12/13, Zagreb, 499–508.
- Tafra, Branka. 1998. Konverzija kao gramatički i leksikografski problem. *Filologija*, 30–31, Zagreb, 349–361.

- Tafra, Branka. 2005. Leksikalizacija kao leksikološki i leksikografski problem. *Od riječi do rječnika*. Zagreb: Školska knjiga, 115–124.
- Tafra, Branka. 2012. Što je hrvatskoj leksikografiji *natuknica*? *Stručak riječima ispunjen*. Zbornik radova posvećen Antici Menac o njezinu 90. rođendanu. Ur. Fink Arsovski, Željka. Zagreb: FF Press, 111–132.
- Tafra, Branka. 2016a. Dvojbe pri određivanju *natuknice*. *Лексикологија и лексикографија у светлу савремених приступа. Зборних научних радова. Lexicology and lexicography in the light of contemporary approaches. A collection of papers*. Ур. Ристић, Стана; Лазић Коњик, Ивана; Ивановић, Ненад. Београд: САНУ, 515–532.
- Tafra, Branka. 2016b. Homonimija – kroatistički kamen smutnje. *Slavenska filologija. Prilozi jubileju prof. em. Milenka Popovića*. Ur. Čelić, Željka; Fuderer, Tetyana. Zagreb: FF Press, 144–154.
- Tafra, Branka; Košutar, Petra. 2009. Rječotvorni modeli u hrvatskom jeziku. *Suvremena lingvistika*, 67, Zagreb, 87–107.
- Top Korn = Skračić, Vladimir (ur.). 2013. *Toponimija kornatskog otočja*. Zadar: Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja.
- Vidović, Domagoj. 2009. Gradačka toponimija. *Folia onomastica Croatica*, 18, Zagreb, 171–221.
- Vidović, Domagoj. 2010. Pregled toponimije jugozapadnoga dijela Popova. *Folia onomastica Croatica*, 19, Zagreb, 283–340.
- Vidović, Domagoj. 2014. *Zažapska onomastika*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Vidović, Domagoj. 2015. Prezimena župe Lokvičići u Imotskoj krajini. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 41/2, Zagreb, 355–375.
- Vidović, Domagoj. 2016. Imotska prezimena. *Croatia et Slavica Iadertina*, XII/I, Zadar, 41–63.
- Virč, Ines. 2012. *Toponimija gornjega Međimurja*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Virč, Ines. 2014. Iz međimurske oronimije. *Jezikoslovni zapiski*, 20/2, Ljubljana, 67–77.
- Virč, Ines. 2018. Uvod u hilonimiju gornjega Međimurja. *Jezikoslovni zapiski*, 24/1, Ljubljana, 159–178.
- Vodanović, Barbara. 2007. Prezimena na otoku Pašmanu. *Hieronymus*, I, Zadar, 157–176. https://www.unizd.hr/Portals/43/broj_1_2007/Barbara_Vodanovic_Prezimena_na_otoku_Pasmanu_danas.pdf (pristupljeno 8. travnja 2022.).
- Vodanović, Barbara. 2009. *Izražavanje rodbinskih veza kod afiksanih prezimena u francuskom jeziku*. Doktorski rad. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Vodanović, Barbara. 2021. Prezime kao odraz višestrukih uloga. *Croatia et Slavica Iadertina*, XVII/1, Zadar, 21–52.

Závodný, Andrej; Bašistová, Dominika. 2021. Poznámky k onomastickým terminóm proprializácia, apelativizácia, transonymizácia a deproprializácia. *Jazykovedný časopis*, 72/1, Bratislava, 101–113. <https://www.sciendo.com/article/10.2478/jazcas-2021-0016> (pristupljeno 6. lipnja 2022.).

Želinski, Ana Tereza. 2021. *Leksičke značajke deseteračkih dvostiha u tiskanim zapisima Slavka Jankovića i rukopisnoj ostavštini Luke Lukića*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Onomastic Terminology Related to Proper Name Formation: From the Initial Unit to the Proper Name Without Formal Changes

Summary

The paper analyzes proper names created from initial units without applying any formal changes and studies them from terminological-onomastic and word-formation point of view. Approaches of different authors are compared and attention is drawn to the fact that professional literature lacks terminological uniformity. The need to distinguish proper name formation from general word-formation is emphasized. By reviewing the terms and definitions used so far, the appropriateness of some terms is confirmed and the need to describe and define more precisely different phenomena (i.e. types of proper name formation) is established in order to indicate nuances between them. Numerous examples of various proper name categories prove, on the one hand, how fruitful proper name formation is when no formal changes are applied, and on the other, serve as an argument for using the proposed terminology in general onomastics.

Ključne riječi: onomastička terminologija, tvorba riječi, imenska tvorba, onimizacija, onimizacija i konverzija, transonimizacija

Keywords: onomastic terminology, word-formation, proper name formation, onymization, onymization and conversion, transonymization